

عربستان سعودی در دهه اخیر نه تنها شاخص های اقتصادی و اجتماعی را ارتقا داد و به توسعه دست یافت بلکه در عرصه فرهنگ و تولید علم و تهیه و عرضه کتاب و اطلاعات علمی هم به پیشرفت های قابل توجهی نایل آمده است. مراکز پژوهشی فعال، کتابخانه های جامع و نهادهای اطلاع رسانی گسترده نشانگر واقعیتی است که نمی توان نادیده انگاشت. درست است که ما با مدیریت آن کشور، تضاد عقیدتی داریم ولی گاه برای برخی از مردم، عمران، رفاه، عدالت، نبود فقر و فقدان ظلم، نشانگر کارآمدی باور و نظام عقیدتی است. از منظر دیگر، یکی از عواملی که در پیشرفت فرهنگی عربستان مؤثر بوده است، نگاه جهانی مدیران این کشور به موضوعات و سوژه های پژوهشی و استفاده از فرصت ها و ظرفیت های جهانی و نیز برقراری تعامل مثبت و پویا با متفکران جهان است. اثر حاضر یکی از کارهایی است که با این دید تهیه شده است.

در راستای اهداف اطلاع رسانی، دانشگاه ملک عبدالعزیز، مرکزی به نام مرکز تحقیقات اقتصاد اسلامی در جده دایر کرده است. این مرکز هر چند ماه، یک کتاب در قالب جزوه همراه بالوح فشرده در زمینه اطلاعات یک موضوع مهم و مبتلا به اقتصادی - اجتماعی منتشر می کند. ششمین عنوان آنها به اطلاعات وقف اختصاص دارد. البته با جذب افراد متخصص و سپردن پروژه به آنها تلاش می کند بهترین اثر را عرضه کند. دکتر محمد نجیب غزالی رئیس مرکز اقتصاد اسلامی، از مؤلف مأخذشناسی وقف به نیکی یاد کرده و او را متخصص نه تنها در عرصه وقفیات بلکه در زمینه اطلاع رسانی دانسته است.^۱ اهمیت وقف در جهان و مقبولیت وقف اسلامی در میان پژوهشگران جهان، مؤلف دکتر عبدالعظیم اصلاحی^۲ را به تدوین این اثر سوق داده است، ایشان گویا فارغ التحصیل دانشگاه ملک عبدالعزیز است.

اهمیت سنت نکوی وقف به روزگار رسول اکرم (ص) باز می گردد، وقف موجود در فرهنگ شبه جزیره عربستان و نیز رایج در ملل مختلف ایران و روم را امضا و تأیید، و برخی جوانب آن را

مأخذشناسی جهانی وقف اسلامی*

تألیف:

عبدالعظیم اصلاحی
ترجمه، تکمیل و مقدمه:
محمد نوری

قسمت اول

* این کتاب شناسی با عنوان *Waqf: A Bibliography* به صورت جزوه توسط دانشگاه پادشاهی عبدالعزیز در ریاض منتشر شده است.

بازسازی و اصلاح نمود. تا اینکه وقف به عنوان نهاد جامع و فراگیر و مؤثر در توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ایفای نقش نمود. بدون شک تمدن و فرهنگ جهانی در سده چهارم و پنجم قمری، بر دوش این نهاد استوار شده بود. از این رو این نهاد همواره پیامدها و موهبت‌هایی برای عموم مردم به همراه داشت آموزش، درمان، رفاه، آب آشامیدنی سالم، راه‌ها و ده‌ها مقوله از این دست توسط وقف تأمین می‌شد. البته این خدمات را گروه‌های غیرانتفاعی به صورت داوطلبانه انجام می‌دادند. اما به دلیل این که آن را نوعی عمل نیک و جزء مسائل دینی می‌دانستند، برای انجام آن انگیزه پیدا می‌کردند. اخیراً غربی‌ها و غیرمسلمانان هم به نقش اجتماعی - اقتصادی این نهاد پی برده‌اند و متوجه اهمیت موضوع وقف اسلامی شده‌اند. از این رو پژوهش‌ها و تألیفات به زبان‌های اروپایی به ویژه انگلیسی در دوره جدید رو به گسترش بوده است. گویا نخستین آشنایی‌های غربی‌ها از وقف اسلامی به سفرنامه‌های سیاحان اروپایی به کشورهای اسلامی باز می‌گردد. آنان اطلاعات جذاب و جالبی از اهمیت و کارآمدی وقف به مردم عرضه کردند. شاردن در سفرنامه خود وقتی مدارس طلاب در دوره صفویه را گزارش می‌کند، از اداره این مدارس به وسیله عایدات وقفی سخن گفته و این عایدات را آن قدر زیاد می‌داند که به خوبی این مدارس و زندگی طلاب اداره می‌شود.^۲

با این که اقبال به وقف پژوهی در غرب هم گسترش یافته، ولی نه غربی‌ها و نه مسلمانان در حیطه کتاب‌شناسی وقف به زبان انگلیسی کار نکرده‌اند. در حالی که چندین مأخذشناسی وقف به زبان‌های عربی و فارسی منتشر شده است.^۳ و مأخذشناسی حاضر نخستین تألیف درباره منابع وقف پژوهشی به زبان انگلیسی است. این اثر اولین بار به سال ۲۰۰۳م یا ۱۴۲۴ق توسط مرکز انتشارات دانشگاه ملک عبدالعزیز منتشر شد و پس از استقبال فراوان از آن چند بار تجدید چاپ شده است.

اینجانب علاوه بر ترجمه مدخل‌ها به فارسی، برخی مدخل‌هایی را که از قلم مؤلف افتاده بود، آورده‌ام و در تکمیل مجموعه کوشیدم گاه نیز پاره‌ای اطلاعات توضیحی و مهم بر مدخل‌ها افزودم. ممکن است این پرسش مطرح شود که با وجود کتاب‌شناسی‌های عربی و فارسی درباره وقف، چه نیازی به مأخذشناسی انگلیسی وقف هست؟

در پاسخ باید گفت: ماهیت و رویکرد پژوهش‌های انگلیسی با کارهایی که مسلمانان انجام داده‌اند کاملاً متفاوت است و وقف پژوهی انگلیسی تکرار وقف پژوهی عربی - فارسی نیست بلکه اینها دو حوزه متمایز و مستقل‌اند. به عبارت دیگر دغدغه‌ها و رویکردهای پدیدآورندگان آثار انگلیسی اغلب برگرفته از انگیزش‌های انتقادی و حتی ردی، جامعه‌شناختی، مبتنی بر به‌یافت‌های اقتصادی و گاه القای تحلیل‌های هنری و معماری بوده است. اما مسلمانان با رویکرد دینی، دفاعی، فقهی، تاریخی و توصیفی به سراغ موضوعات وقفی رفته‌اند. بنابراین وقف پژوهی غربی و انگلیسی مکمل وقف پژوهی عربی فارسی است.

نویسنده آثار متضمن را که بخشی را به وقف اختصاص داده‌اند، عمدتاً از قلمرو حذف کرده؛ همچنین مقالات دایرةالمعارف‌ها، آثار دولتی مثل آمارهای وقفی در جزوات دولتی را معرفی نکرده است. به رغم اینها نویسنده تلاش کرده همه جاها را جستجو کند و حتی المقدور کتاب‌شناسی جامعی بسازد. موضوعات وقفی برایش فرقی نمی‌کرده و تفاوتی بین موضوعاتی مثل مدیریت وقف، جایگاه اقتصادی وقف، جامعه‌شناسی وقف، نقش دولت‌ها در کارآمدی وقف قائل نشده و همه را یکسان معرفی کرده است. البته خودش در مقدمه مدعی کمال نیست و می‌گوید ممکن است آثاری از دستم رفته باشد. اما مواردی را که افزودم در پایان ذیل

استدراک معرفی کرده‌ام.

نویسنده با کلیدواژه‌هایی مثل موارد ذیل به جستجو و یافتن اطلاعات وقفی مبادرت ورزیده است. آنگاه اطلاعات جمع‌آوری شده ذیل این سرفصل‌ها سازمان‌دهی شده است:

– فقه وقف

wuqf, vakf, vakif, avgaf, ovkaf, awkaf, evkef.

khales, Ehdai, Bunyad, Nahad.

Islami, Dini, muslim, kheirih.

– قوانین وقف

– صندوق وقف

– وقف خانواده

– جایگاه زنان در وقف

– وقف فردی و خاص

– اوقاف / رقبات وقفی

– جایگاه اقتصادی - اجتماعی وقف

– مدیریت و گسترش وقف

– تاریخ و منابع تاریخی وقف

– مطالعات تطبیقی

– بررسی کلی (کلیات) وضعیت وقف در کشورها.^۵

منابع مؤلف کتابخانه‌ای بوده و با جستجوی بیست عنوان نشریه، اطلاعات این مآخذشناسی را شناسایی و جمع‌آوری کرده است.^۶

متأسفانه مؤلف، تنها مجله وقف ایرانی یعنی وقف میراث جاویدان و نیز مجلات مهم دیگری را جستجو نکرده است. بنده این نشریات را هم بررسی کردم و موارد جدیدی یافته و به مآخذشناسی حاضر افزودم. از این رو فقط به ترجمه مبادرت نکردم بلکه با جستجو در منابعی که نویسنده ندیده بود، اطلاعات جدیدی به متن افزودم. برای تمایز مدخل‌های مترجم از مدخل‌های مؤلف بخشی به عنوان استدراک در آخر افزودم. متن اصلی این کتاب‌شناسی به دلیل باور مؤلف به تسنن و داشتن عقاید اهل سنت، صبغه سنی دارد؛ ولی با تلاش‌های مترجم و کامل‌تر شدن مجموعه، اولاً بر جامعیت جهانی آن نسبتاً افزوده شد، البته هنوز نمی‌توان گفت تمام منابع از سراسر جهان معرفی شده است. دوم این که منابع دیگر مذاهب و فرق اسلامی هم وارد شد و تکامل آن افزایش یافت.

فقه وقف

ABU-SAAD, Mohamad Sheta, "Shariah and Juridical Personality of Waqf", *Awqaf* (Kuwait), Nov. 2000, Vol. 1, No. 1, pp. 7-23. Also in Asfahani, M.M. (ed.), *Kunuz al Waqf fi'l Alam al Islami*, Qum (Iran), 2002, Vol.16, pp. 115-131.

ابوسعبد، محمدشتا، «شریعت و ماهیت وقف»، اوقاف (کویت)، س ۱، ش ۱، نوامبر ۲۰۰۰، ص ۷-۲۳. کنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به کوشش سید مصطفی مطبوعه چی اصفهانی، قم، ۲۰۰۲، ج ۱۶، ص ۱۱۵-۱۳۱.

AL-AMIN, Hasan Abdullah, "Waqf in Islamic Jurisprudence" in BASAR, Hasmata (ed.), *Management and Development of Awqaf Properties*, Jeddah, IRTI/IDB, 1987, pp. 15-18.

الامین، حسن عبدالله، «وقف در فقه اسلامی»، مدیریت و توسعه دارایی‌های اوقافی، به کوشش حشمت بصیر، جده، ۱۹۸۷م، ص ۱۵ - ۱۸.

AZAD, Ghulam Murtaza and Zaman Sher Muhammad, "The Question of Milk (Ownership) in Waqf," *The Muslim World League Journal*, (Makkah al-Mukarramah, KSA), Jul, Aug 1988, Vol. 15, Nos. 11-12, pp. 17-20.

آزاد، غلام مرتضی و زمان شر، محمد، «مسئله اراضی در وقف»، نشریه اتحادیه جهان اسلامی، (مکه مکرمه)، س ۱۵، ش ۱۱-۱۲، جولای و آگوست ۱۹۸۸م، ص ۱۷-۲۰.

HENNIGAN, Peters Charles, *The Birth of a Legal Institutions: The Formation of the Waqf in the Third Century A.H. Hanafi Legal Discourse*, (Ph.D. Thesis), Cornell University, New York, USA, 1999, 317 pp.

هنیگان، پیترز چارلز، تولد نهادهای حقوقی: شکل‌گیری وقف در گفتمان حقوقی در حنفیان قرن سوم هجری، رساله دکتری، دانشگاه کورنل (نیویورک آمریکا)، ۱۹۹۹م، ص ۳۱۷.

KAHF, Monzer, 'Towards the Revival of Awqaf - A few Fiqhi Issues to Reconsider', in: *Proceedings of the Third Harvard University Forum on Islamic Finance*, Cambridge, M.A, USA: Centre for Middle Eastern Studies, Harvard University, 2000, pp. 103-109.

کاهف، منذر، «به سوی احیای وقف: بررسی دوباره برخی مسائل فقهی»، گزارش سومین گردهمایی دانشگاه هاروارد پیرامون سرمایه‌گذاری در اسلام، کمبریج، (آمریکا)، مرکز مطالعات خاورمیانه دانشگاه هاروارد، ۲۰۰۰، ص ۱۰۳-۱۰۹.

LAYISH, Aharon, "The Maliki Family Waqf According to Wills and Waqfiyyat" *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, 1983, Vol. 46, no. 1, pp.1-32.

لاییش، اهارون، «وقف در خانواده مالکیان طبق وصایا و وقفیات»، بولتن دانشکده مطالعات شرق‌شناسی و آفریقا، س ۴۶، ش ۱، ۱۹۸۳، ص ۱-۳۲.

MUGHNIYYAH, A.M. Jawad, "Waqf According to Five Schools of Islamic Law", *al Tawhid* (Qum, Iran), Vol. 8, No. 1, 1990, pp. 61-68.

غنیه، محمد جواد، «وقف طبق نظر پنج مکتب حقوقی در اسلام»، التوحید، قم، ایران، س ۸، ش ۱، ۱۹۹۰، ص ۶۱ - ۶۸.

QASMI, Qazi Mujahidul Islam, "Waqf in Islamic Fiqh", in Rashid, S. Khalid (ed), *Waqf Experience in South Asia*, New Delhi, Institute of Objective Studies, 2002, pp. 3-10.

قاسمی، قاضی مجاهد الاسلام، «وقف در فقه اسلامی»، تجربه وقف در جنوب آسیا، به کوشش اس. خالد رشید، دهلی نو، مؤسسه مطالعات عینی، ۲۰۰۲، ص ۳-۱۰.

قوانین وقف

ABDULGHAFOOR, Raja, *Manual of Waqf Laws*, Lahore Kausar Brothers, n.d., 228 p.

عبدالغفور، رجا، دستنامه قوانین وقف، لاهور، برادران کوثر، بی تا، ۲۲۸ ص.

ABDULLAH, A.A., A New Definition of Waqf: On the Basis of which the 'Legal Personality' of Waqf is Established, *Journal of Islamic and Comparative Law*, 1978, Vol. 7, pp. 57-72.

عبدالله، ای. ای.، «تعریف جدید وقف که بر اساس آن، ماهیت حقوقی وقف بنا شده است»، نشریه حقوق تطبیقی و اسلامی، س ۷، ۱۹۷۸، ص ۵۷-۷۲.

ANDERSON, J. N. D., "Recent Development in Shari'a Law: The Waqf System", *The Muslim World*, Vol. 42, no.4, (1952), pp. 257-76.

اندرسون، جی. این. دی.، «تحولات اخیر در قوانین شریعت: نظام وقف»، جهان اسلام، س ۴۲، ش ۴، ۱۹۵۲، ص ۲۵۷-۲۷۶.

BASHIR, Muhammad, *The Manual of Auqaf Laws*: Lahore, Lahore Book Service, 1977.

بشیر، محمد، دستنامه قوانین اوقاف، لاهور، خدمات کتاب لاهور، ۱۹۷۷.

CATTAN, H., "The Law of Waqf." in *Law in the Middle East*, Edited by Majid Khaddouri and H. J. Liebeseney. Washington: The Middle East Institute, 1955, Vol. I, pp. 203-222.

کاتان، اچ.، «قوانین وقف»، در قوانین خاورمیانه، تألیف مجید خدوری واج. جی. لیسنی، واشنگتن، مؤسسه خاورمیانه، س ۱، ۱۹۵۵، ص ۲۰۳-۲۲۲.

CRECELIUS, Daniel. "Incidences of Waqf Cases in Three Cairo Courts", *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 1986, Vol. 29, pp. 175-89.

کرسلیوس، دانیل، «رخدادهای قضایی وقفی در سه دیوان شهر قاهره»، نشریه تاریخ اقتصادی و اجتماعی شرق، س ۲۹، ۱۹۸۶، ص ۱۷۵-۱۸۹.

CAUDIOSI, Monica M. "The Influence of the Islamic Law of Waqf on the Development of the Trust in England". *University of the Pennsylvania Law Review* (Philadelphia, USA), 1988, Vol. 136.

کودیوسی، مونیکا ام.، «تأثیر حقوق اسلامی وقف بر رشد اعتماد در انگلستان»، مرور حقوقی دانشگاه پنسیلوانیا، (فیلادلفیا آمریکا)، س ۱۳۶، ۱۹۸۸.

HABIBULLAH, S.A.M., *The Law of Waqfs*, Calcutta, Dilkushan Chambers, 1976.

حبیب الله، اس. ای. ام.، حقوق وقفی ها، کلکته، دیلکوشان چمبرز، ۱۹۷۶.

HILMI, Omar Effendi, *A Treatise on the Laws of Evkaf*, Translated by C.R. Tyser and D.G. Demetriades, Nicosia, Government Printing Office, 1899, (Second edition 1922).

حلمی، عمر افندی، رساله ای درباره حقوق اوقاف، ترجمه سی. آر. تیسرودی. جی. دمتریادس، نیکوزیا، دفتر نشر دولتی، ۱۸۹۹؛ چاپ دوم، ۱۹۲۲.

KADER, S.A., *The Law of Wakfs: An Analytical and Critical Study*, New Delhi, Eastern Law House, 1999, 486 p.

کادر، اس. ای.، قوانین وقفی ها: بررسی تحلیلی و انتقادی وقف، دهلی نو، خانه حقوق شرق، ۱۹۹۹، ۴۸۶ ص.

MAHMOOD, Tahir, "Contemporary Awqaf Legislation in Muslim Countries and Communities", *International Seminar on Awqaf and Economic Development*, Kuala Lumpur, 1998, (Unpublished paper).

محمود، طاهر، «قانون‌گذاری معاصر برای اوقاف در کشورها و جوامع مسلمان»، ارائه‌شده در سمینار بین‌المللی اوقاف و توسعه اقتصادی، کوالا لاپور، ۱۹۸۸، (مقاله غیرمنتشره). این مقاله به مدیریت این همایش عرضه شده و از انتشار آن خبری نیست.

NAQVI, Syed H.M. and Mahmudun-Nasir, Syed, *Law of Waqfs*, Lahore, All Pakistan Legal Divisions, 1968, pp. 159+33.

نقوی، سیداج. ام. و محمود النصیر، سید، حقوق وقفی‌ها، لاهور، بخش‌های حقوقی پاکستان، ۱۹۶۸، ص ۳۳+۱۵۹.

OTHMAN, M. Zain Ibn Haji, *Islamic Law with Special Reference to the Institution of Wakf*, Kuala Lumpur, Religious Affair Div., 1982.

عثمان، ام. زین بن حاجی، قوانین اسلامی با رویکرد خاص به سنت وقف، کوالا لاپور، بخش امور دینی، ۱۹۸۲.

SUHRAWARDY, A, al-Mamun. "The Wakf of Moveables", *Journal Proceeding of Asiatic Society of Bengal* (Calcutta, India), 1911, Vol. 7, pp. 323-340

سهروردی، ای. المأمون، «وقف مواردسیار»، نشریه گزارش جوامع آسیایی در بنگال، (کلکته هند)، ص ۳۲۳-۳۴۰، ۱۹۱۱، ۷.

YUSOOF, Moulvi Mohammad, *Review of the Mohammadan Law of the Wakf*, Calcutta, Baptist Mission Press, 1906, p. 112.

یوسف، مولوی محمد، مروری بر قوانین اسلامی وقف، کلکته، انتشارات رسالت پبلیشس، ۱۹۰۶، ص ۱۱۲.

وقف پول

CIZAKCA, Murat, "Cash Waqfs of Bursa, 1555-1823", *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 1995, Vol. 35, p. 313-354.

چیزاکچا، مراد، «وقف پول در بورسا، ۱۵۵۵-۱۸۲۲»، نشریه تاریخ اقتصادی و اجتماعی شرق، ص ۳۵، ۱۹۹۵، ص ۳۱۳-۳۵۴.

CIZAKCA, Murat, "Changing Values and the Contribution of the Cash Endowments (Awqaf al Nuqud) to the Social Life in Ottoman Bursa, 1585-1823", in Asfahani, M.M. (ed.), *Kunuz al Waqf in al Alam al Islami*, Qum, 2002, Vol. 59, pp. 61-70.

چیزاکچا، مراد، «تحول ارزش‌ها و کمک وقف پول به حیات اجتماعی در بورسای عثمانی، ۱۵۸۵-۱۸۲۳»، کنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به کوشش م. م. اصفهانی، قم، ۲۰۰۲، ج ۵۹، ص ۶۱-۷۰.

CIZAKCA, Murat, 'Relevance of the Ottoman Cash Waqfs to Modern Islamic Economics', *New Horizon*, (London), No. 20, October 1993, pp. 7-9, 12-15.

چیزاکچا، مراد، «ارتباط وقف پول عثمانی با اقتصاد اسلامی مدرن»، افق تازه، لندن، ش ۲۰، اکتبر ۱۹۹۳، ص ۷-۹ و ۱۲-۱۵.

AL-GARI, Mohamed Ali, Comments on "Relevance of the Ottoman Cash Waqf (awqaf al-nuqud) for the Modern Islamic Countries" by Murat Cizacka, presented to the 3rd International Conference on Islamic Economics, Jan.1992, Kuala Lumpur, 6 p. (Unpublished).

الگاری، محمدعلی، «پیشنهاداتی راجع به تناسب وقف پول عثمانی (اوقاف النقود) برای کشورهای اسلامی مدرن»، قرائت توسط مراد چیزاکچا، سومین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد اسلامی، ژانویه ۱۹۹۲، کوالا لامپور، ۶ صفحه (منتشر نشده).

MANDAVILLE, Jon E., "Usurious Piety: The Cash Waqf Controversy in the Ottoman Empire", *International Journal of Middle East Studies*, August 1979, No. 10, pp. 289-308.

ماندویل، جان ای.، «زهدریاکارانه: بحث وقف پول در امپراتوری عثمانی»، نشریه بین‌المللی مطالعات خاورمیانه، ش ۱۰، آگوست ۱۹۷۹، ص ۲۸۹-۳۰۸.

MANNAN, M.A., 'Cash-Waqf Certificate - Global Opportunities for Developing the Social Capital Market in 21st Century Voluntary- Sector Banking', in *Proceedings of the Third Harvard University Forum on Islamic Finance*, Cambridge, M.A., USA: Centre for Middle Eastern Studies, Harvard University, 2000, pp. 243-256.

منان، ام.ای.، «تأیید وقف پول: فرصت‌های جهانی برای توسعه بازار سرمایه‌های اجتماعی در بانکداری بخش داوطلبانه قرن بیست و یکم»، گزارش سومین گردهمایی دانشگاه هاروارد پیرامون سرمایه‌گذاری‌های اسلامی، کمبریج، آمریکا، مرکز مطالعات خاورمیانه دانشگاه هاروارد، ۲۰۰۰، ص ۲۴۳-۲۵۶.

وقف خانوادگی

BEG, M.H., "Gifts, Family Waqfs and Pre-emption under Islamic Law: Some Observation", (ed.) *Islamic Law in Modern India*, in Mahmood, Tahir (ed), Bombay, N. M. Tirpathi, 1972, pp. 209-212.

بگ، ام.اچ.، «هدایا، وقف‌های خانوادگی و خرید شفعه‌ای در حقوق اسلامی: برخی ملاحظات»، حقوق اسلامی در هند مدرن، به کوشش طاهر محمود، بمبئی، ان.ام. تریپاتی، ۱۹۷۲، ص ۲۰۹-۲۱۲.

DOUMANI, Beshara "Endowing Family: Waqf, Property Devolution, and Gender in Greater Syria: 1800-1860," *Comparative Studies in Society and History*, 1998, Vol. 40, pp. 3-41.

دومانی، بشاره، «خانواده واقف: وقف، واگذاری اموال و جنسیت در سوریه بزرگ: ۱۸۰۰-۱۸۶۰»، مطالعات تطبیقی در جامعه و تاریخ، ج ۴۰، ۱۹۹۸، ص ۳-۴۱.

KUNT, Metin, "The Vakif as Instrument of Public Policy: Notes on the Koprulu Family Vakifs", Paper Presented at the International Conference on Waqf, the Hebrew University of Jerusalem, June 1979.

کونت، متین، «واقف، ابزار سیاست عامه: یادداشت‌هایی پیرامون وقف خانوادگی کوپرولو»، مقاله ارائه شده به کنفرانس بین‌المللی وقف، به کوشش دانشگاه عبری اورشلیم، ژوئن ۱۹۷۹.

LATIFI, Danial, "Law of Family Waqfs: Need for a Reconsideration", in Mahmood, Tahir (ed), *Islamic Law in Modern India*, Bombay, N. M. Tirpathi, 1972, pp. 228-230.

لتیفی، دانیل، «قوانین وقف خانوادگی: نیاز به یک بازبینی»، حقوق اسلامی در هند مدرن، به کوشش محمود طاهر، بمبئی، ان.ام. تریپاتی، ۱۹۷۲، ص ۲۲۸-۲۳۰.

LAYISH, Aharon, "The Family Waqf and the Shar'i Law of Succession in Modern Times", *Islamic Law and Society*, 1997, Vol. 4, pp. 352-88.

لاییش، آهارون، «وقف خانوادگی و قوانین ارث در شریعت در عصر مدرن»، حقوق اسلامی و جامعه، ج ۴، ۱۹۹۷، ص ۳۵۲ - ۳۸۸.

MAHMOOD, Tahir, "Islamic Family Waqf in Twentieth Century Legislation: A Comparative Perspective", *Islamic and Comparative Law Quarterly*, March 1988, Vol. 8, pp. 1-20.

محمود، طاهر، «وقف خانواده در اسلام و توجه به آن در قانون گذاری های قرن بیستم: دورنمای تطبیقی»، فصلنامه حقوق اسلامی و حقوق تطبیقی، س ۱۸، مارس ۱۹۸۸، ص ۱ - ۲۰.

POWERS, David S. "The Maliki Family Endowment: Legal Norms and Social Practices." *International Journal of Middle Eastern Studies*. 1993, Vol. 25, pp. 379-406.

پاورز، دیوید اس.، «وقف خانوادگی از نگاه مالکیه: ضوابط حقوقی و عملکردهای اجتماعی»، نشریه بین المللی مطالعات خاورمیانه، ۱۹۹۳، س ۲۵، ص ۳۷۹ - ۴۰۶.

POWERS, D.S. "Orientalism, Colonialism and Legal History: The Attack on Muslim Family Endowments in Algeria and India", *Comparative Studies in Society and History*, July 1989, Vol. 31, pp. 535-571.

پاورز، دی. اس.، «شرق گرایی، استعمارگرایی و تاریخ حقوقی: حمله به وقف خانوادگی مسلمانان در الجزایر و هند»، مطالعات تطبیقی در جامعه و تاریخ، س ۳۱، جولای ۱۹۸۹، ص ۵۳۵ - ۵۷۱.

زنان و وقف

BAER, Gabriel, "Woman and Waqf: An Analysis of the Istanbul Tahrir of 1546", in *Asian and African Studies*, University of Haifa, 1983, Vol. 17, pp. 9-27. Also included in *Studies in Islamic Society: Contributions in Memory of Gabriel Baer*, eds. Gabriel R. Warburg and Gad G. Gilbar (Haifa, Israel: Haifa University Press, 1984).

بیر، گابریل، «زنان و وقف: تحلیلی بر تحریر سال ۱۵۴۶ استانبول»، مطالعات آفریقا و آسیا، دانشگاه حیفا، س ۱۷، ۱۹۸۳، ص ۹ - ۲۷. مطالعات جامعه اسلامی: مقالاتی در یادبود گابریل بیر، به کوشش گابریل آ. واربورگ و گاد جی. گیلبار، حیفا، اسرائیل، چاپ دانشگاه حیفا، ۱۹۸۴.

FAY, Mary Ann, "Women and Waqf: Towards a Reconsideration of Women's Place in the Mamluk Household", *International Journal of Middle East Studies*, 1997, Vol. 29, No. 1, pp. 33-51.

فای، ماری آن، «زنان و وقف: بازبینی نقش زنان در خاندان مملوک»، نشریه بین المللی مطالعات خاورمیانه، س ۲۹، س ۱، ۱۹۹۷، ص ۳۳ - ۵۱.

PETRY, C., "Class Solidarity versus Gender Gain: Women as Custodians of Property in Later Medieval Egypt", in Keddie, N. and Baron, B. (eds.), *Women in Middle Eastern History*, New Haven, USA, Yale University Press, 1991, pp. 122-142.

پتری، سی.، «استحکام گروهی در مقابل دستاورد جنسیتی: زنان قیم اموال در اواخر سده میانه مصر»، زنان در تاریخ خاورمیانه، به کوشش، نیکی کدی و بارون بی. نیوهاون، ایالات متحده آمریکا، چاپ دانشگاه ییل، ۱۹۹۱، ص ۱۲۲ - ۱۴۲.

اوقاف فردی و خاص

ABD AL-MALIK, B., and D. Crecelius, "A Late Eighteenth Century Egyptian Waqf endowed by a Sister of the Mamluk Shaykh al-Eyey [sic] Muhammad Bey Abou al Dhahab", *Arab Historical Review for Ottoman Studies*, Vol. 1, No. 2, 1990, pp. 9-14.

عبدالملک، بی. و دی. کرسلیوس، «یکی از موقوفات اواخر قرن هجدهم مصر به واسطه یکی از خواهران شیخ مملوک الیای محمد بی ابوالذهب»، مرور تاریخی عرب‌ها بر مطالعات عثمانی، س ۱، ش ۲، ۱۹۹۰، ص ۹-۱۴.

AKIO, Iwatake, A Waqf of a Tīmūrid Amīr in Yazd, *Bulletin of the Society for Western and Southern Asiatic Studies*, Published by The Society for Western and, Southern Asiatic Studies, Kyoto University, Japan, No. 32, (March 1990).

آکیو، ایواتاکی، «وقف یکی از امیران تیموری در یزد»، بولتن انجمن مطالعات آسیای غرب و جنوب، به کوشش جامعه مطالعات آسیایی غرب و جنوب (وابسته به دانشگاه کیوتو در ژاپن)، ش ۳۲، مارس ۱۹۹۰.

ALHAMZEH, Khaled Ahmad. "Late Mamluk Patronage: Qansuh al- Ghuri's Waqf and His Foundations in Cairo" Ph.D. diss., Ohio State University, USA, 1993.

الحمزه، خالد احمد، پشتیبانی‌های اواخر دوره مملوک: وقف قانسوه الغوری و بنیادهای آن در قاهره، رساله دکتری، دانشگاه آهایو، ۱۹۹۳.

BEHRENS-ABOUSEIF, Habil, Doris, "The Waqf of a Cairene Notable in Early Ottoman Cairo: Muhibb al-Din Abu Tayyib Son of a Physician", in Asfahani, M.M., (ed.), *Kunuz al waqf...*, Qum 2002, Vol. 79, pp. 79- 88.

بهرنز - ابوسیف، هابیل دوریس، «وقف یکی از سرشناسان قاهره در اوایل دوره عثمانی‌ها در قاهره: محب‌الدین ابوطیب فرزند یک پزشک»، کنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به کوشش مصطفی مطبوعه چی اصفهانی، قم، س ۷۹، ۲۰۰۲، ص ۷۹ - ۸۸.

BYLINSKI, Janusz, "Darb Ibn al-Baba: A Quarter in Mamluk Cairo in the Light of Waqf Documents", *Journal of American Research Center Egypt*. 1994, Vol. 31. 203-222.

بایلینسکی، جانوز، «درب ابن البابا: ربعی از قاهره مملوکان در پناه اسناد وقفی»، نشریه مرکز پژوهش‌های امریکایی در مصر، س ۳۱، ۱۹۹۴، ص ۲۰۳ - ۲۲۲.

CRECELIUS, Daniel. "The Waqf of Muhammad Bey Abu Al Dhahab in Historical Perspective," *International Journal of Middle East Studies*, 23(1991), pp. 57-81.

کرسلیوس، دانیل، «وقف محمد بی ابودهب در یک دورنمای تاریخی»، نشریه بین‌المللی مطالعات خاورمیانه، س ۲۳، ۱۹۹۱، ص ۵۷ - ۸۱.

EBEID, Sophie W. "Early Sabils and Their Standardization" Master's thesis, American University, Cairo, 1976.

ایید، سوفی دابلیو، «نخستین سبیل‌ها و استانداردسازی آنها»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امریکا، قاهره، ۱۹۷۶.

FAROQHI, Suraiya, "Vakif Administration in Sixteenth Century Konya: The Szaviye of Sadreddin-I Konevi", *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 1974, Vol. 17, pp. 145-72.

فاروقی، ثریا، «اداره وقف در قرن شانزدهم کنیا: زاویه صدرالدین کنوی»، نشریه تاریخ اقتصادی و اجتماعی شرق، س ۱۷، ۱۹۴۷، ص ۱۴۵-۱۷۲.

FERNANDES, Leonor, "The Evolution of the Khanqah Institution in Egypt," Ph.D. Thesis, Princeton University, USA.

فرناندز، لئونار، تکامل نهاد خانقاه در مصر، رساله دکتری، دانشگاه پرینستون، ایالات متحده امریکا.

FISCHBACH, Michael R. "Britain and the Ghawr Abi 'Ubayda Waqf Controversy in Transjordan" *International Journal of Middle Eastern Studies*, Nov. 2001, Vol. 33, no.4, pp. 525-544.

فیشباخ، مایکل آر.، «انگلستان و بحث بر سر غور ابی عبیده در ترانسجردن»، نشریه بین‌المللی مطالعات خاورمیانه، س ۳۳، ش ۴، نوامبر ۲۰۰۱، ص ۵۲۵-۵۴۴.

GERBER, Haim, "The Waqf Institution in Early Ottoman Edirne", *Asian and African Studies*, 1983, Vol. 17. Also in *Studies in the Social History of the Middle East in Memory of Gabriel Baer*, Haifa University Press, Haifa, 1984, pp. 29-45.

گربر، هایم، «سنت وقف در ادیرن در دوره‌های اولیه دولت عثمانی»، مطالعات آفریقا و آسیا، س ۱۷، ۱۹۸۳. مطالعاتی پیرامون تاریخ اجتماعی خاورمیانه و در بزرگداشت گابریل بایر، حیفا، انتشارات دانشگاه حیفا، ۱۹۸۴، ص ۲۹-۴۵.

AL-HARITHY, Howayda N (ed.), *The waqf Document of Sultan al-Nasir Hasan b. Qalawun for his Complex in al-Rumaila*, Berlin, Germany, Klaus Schwarz Publisher, 2001, 310 p.

الحارثی، هویدا ان. (به کوشش)، «سند وقف سلطان النصیر حسن بن قلاوون برای مجتمع اش در الرمیله»، برلین، آلمان، انتشارات کلوس شوارز، ۲۰۰۱، ص ۳۱۰.

HATHAWAY, J., "The Wealth and Influence of an Exiled Ottoman Eunuch in Egypt: The Waqf Inventory of Abbas Agha", *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, Vol. 1994, Vol. 37, pp. 293-317.

هتاوای، جی.، «ثروت و نفوذ یک عثمانی تبعیدی به نام یونانچ در مصر: فهرست وقف‌های عباس آقا»، نشریه تاریخ اجتماعی و اقتصادی شرق، س ۳۷، ۱۹۹۴، ص ۲۹۳-۳۱۷.

HEYWORTH-DUNNE, J. "Review of The Buildings of Qaytbay as Described in his Endowment Deed, I: Text and Index, edited by L. A. Mayer", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*. 1940-42. Vol. 10. pp. 529-530.

هیورث - دون، جی.، «مروری بر ساختمان‌های قتیبه به صورتی که در وقف‌نامه‌اش آمده است، بخش اول: متن و نمایه باگردآوری ال. ای. مایر»، بولتن دانشکده مطالعات شرق‌شناسی و آفریقا، ۱۹۴۰-۱۹۴۲، س ۱۰، ص ۵۲۹-۵۳۰.

LITTLE, Donald P. "The Nature of Khanqahs, Ribats, and Zawiyas under the Mamluks" in Hallaq, Wael B. (ed) *Islamic Studies Presented to Charles J. Adams*. Leiden: E. J. Brill, 1991. 91-106.

لیتل، دونالد پی.، «ماهیت خانقاه‌ها، ریاط‌ها و زاویه‌ها در دوره مملوکان»، مطالعات اسلامی، به کوشش وائل بی. حلق، تقدیم به چارلز جی. آدامز و بزرگداشت لو، لیدن: ای. جی. بریل، ۱۹۹۱، ص ۹۱-۱۰۶.

MATTHEWS, C.D. Maqrizi's Treatise, "Dau as Sari" on the Tamimi Waqf in Hebron, *Journal of Palestinian Oriental Studies*, 1939, No. 19, pp. 147-179.

ماتوز، سی.دی.، رساله مقریزی با عنوان «Dau as Sari» درباره وقف تمیمی در هبرون، نشریه مطالعات شرق شناسی فلسطین، ش ۱۹، ۱۹۳۹، ص ۱۴۷-۱۷۹.

MAYER, L.A., (editor). *The Buildings of Qaytbay as Described in his Endowment Deed*, I: Text and Index. London: Arthur Probsthain, 1938.

مایر، ال.ای. (به کوشش)، ساختمان های قتیبه آن گونه که در وقف نامه آمده است، بخش اول: نمایه و متن، لندن، آرتور پروبزثاین، ۱۹۳۸.

McCHESNEY, R.D., "Waqf and Public Policy: The Waqfs of Shah Abbas: 1011-1023/1602-1614", *Asian and African Studies*, 1981, Haifa, 15:165-90.

مک چسنی، رابرت، وقف در بلخ: بررسی وقفیات در حرم علی بن ابی طالب»، رساله دکتری، دانشگاه پرینستون، ۱۹۷۳.

McCHESNEY, Robert, *Waqf at Balkh: A Study of the Endowments at the Shrine of Ali ibn Abi Talib*, Princeton University, 1973, Ph.D. Thesis.

مک چسنی، آر. دی.، «وقف و سیاست عمومی: وقفیات شاه عباس: ۱۰۱۱-۱۰۲۳ / ۱۶۰۲-۱۶۱۴»، مطالعات آفریقا و آسیا، حیفا، ش ۱۵، ۱۹۸۱، ص ۱۶۵-۱۹۰.

MINISTRY OF AWQAF (Cairo), Translation of the (Waqf) Document of Uthman al Matrabaz in Asfahani, M.M. (ed.), *Kunuz al Waqf* .., Qum, 2002, Vol. 82, pp. 93-97.

وزارتخانه وقف (قاهره)، ترجمه سند وقف عثمان المتربز، كنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به كوشش مصطفی مطبوعه چی اصفهانی، قم، ج ۸۲، ۲۰۰۲، ص ۹۳-۹۷.

PERI, Oded. Waqf and Ottoman Welfare Policy: The Poor Kitchen of Hasseki sultan in Eighteenth Century Jerusalem", *Journal of social and Economic History of the Orient*, Vol 35, no, 1992, pp. 167-186.

پری، ادد، «وقف و سیاست های رفاهی عثمانی: آشپزخانه فقیر سلطان خاسکی در اورشلیم قرن هجدهم»، نشریه تاریخ اقتصادی و اجتماعی شرق، س ۳۵، ش ۲، ۱۹۹۲، ص ۱۶۷-۱۸۶.

PERI, Oded, 'The Waqf as an Instrument to Increase and Consolidate Political Power: The Case of the Khasseki Sultan Waqf in late 18th Century Ottoman Jerusalem" *Asian and African Studies*, Haifa, 1983, 17:47-62.

پری، ادد، «وقف به منزله ابزار افزایش و انسجام قدرت سیاسی: موضوع وقف سلطان خاسکی در اورشلیم عثمانی در اواخر قرن هجدهم»، مطالعات آسیا و آفریقا، حیفا، ش ۱۷، ۱۹۸۳، ص ۴۷-۶۲.

PETRY, Carl F., "Fractionalized Estate in a Generalized Regime: The Holdings of al-Ashraf Qatbay and Qansuh al-Ghawri according to their Waqf Deed". *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 1998, Vol. 41, no.1, pp. 96-132.

پتری، کارل اف.، «املاک کوچک شده در یک نظام همگانی: دارایی های الاشرف قطبی و قانوس الغوری طبق سند وقفی آنها»، نشریه تاریخ اقتصادی و اجتماعی شرق، س ۴۱، ش ۱، ۱۹۹۸، ص ۹۶-۱۳۲.

SALATI, Marco "Urban Notables, Private Waqf and Capital Investment: The Case of the 17th Century Zuhrawi Family of Aleppo" in Asfahani, M.M. (ed.), *Kunuz al Waqf fi'l Alam al Islami*, Qum, 2002, Vol. 62, pp. 180-194.

صلاتی، مارکو، «سرشناس‌های شهری، وقف‌های خصوصی و سرمایه‌گذاری‌های بزرگ: موضوع خانواده ذرراوی در آلبو در قرن هفدهم»، کنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به‌کوشش مصطفی مطبوعه‌چی اصفهانی، قم، ج ۶۲، ۲۰۰۲، ص ۱۸۰-۱۹۴.

SUBTELNY, Maria Eva, "A Timurid Educational and Charitable Foundation: The Ikhlasiya complex of `Ali Shir Nava'i in 15th. Century Herat and its Endowment," *Journal of American Oriental Studies*, 1991, Vol. 3, pp. 38-61.

ساتلنی، ماریا اوا، «بنیاد خیریه و آموزشی تیموری: مجتمع اخلاصیه علی شیر نواپی در قرن پانزدهم هرات و وقفیات او»، نشریه مطالعات شرق‌شناسی امریکا، ۱۹۹۱، س ۳، ص ۳۸-۶۱.

WILLIAMS, John Alden. "The Khanqah of Siryaqus: A Mamluk Royal Religious Foundation" in Green, A. H. (ed.), *Quest of an Islamic Humanism: Arabic and Islamic Studies in Memory of Mohamed al-Nowaihi*, Cairo: American University in Cairo Press, 1984. 109-122.

ویلیامز، جان آلدن، «خانقاه سیریاکوس: بنیاد دینی و سلطنتی مملوک»، به دنبال هومانیسیم اسلامی: مطالعات عربی و اسلامی در بزرگداشت محمد النواهی، به‌کوشش ای. اچ. گرین، قاهره، انتشارات دانشگاه امریکایی قاهره، ۱۹۸۴، ص ۱۰۹-۱۲۲.

وقف‌نامه (وقفیه)

BADR, Hamza Abdul Aziz and Crecelius, Daniel, "The Waqfiyya of the Two Hammams in Cairo Known as al-Sukkariyyat", in Asfahani, M.M. (ed.), *Kunuz al Waqf ...*, Qum, 2002, Vol. 82, pp. 81-88.

بدر، حمزه عبدالعزیز و کرسلیوس، دانیل، «وقفیه دو حمام در قاهره معروف به السخریه»، کنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به‌کوشش مصطفی مطبوعه‌چی اصفهانی، قم، ج ۸۲، ۲۰۰۲، ص ۸۱-۸۸.

CRECELIUS, Daniel. "The Organization of Wakf Documents in Cairo", *International Journal of Middle Eastern Studies*, 1971, Vol. 2, pp. 266-277.

کرسلیوس، دانیل، «سازمان اسناد وقف در قاهره»، نشریه بین‌المللی مطالعات خاورمیانه، س ۲، ۱۹۷۱، ص ۲۶۶-۲۷۷.

CRECELIUS, Daniel. "The Waqfiyyah of Muhammad Bey Abu Al-Dhahab", *Journal of the American Research Center, Egypt*, 1978, Vol. 15, pp. 83-105, and ", *Journal of American Research Center Egypt*. 1979, Vol. 16, pp. 125-146.

کرسلیوس، دانیل، «وقفیه محمد بی ابوالذهب»، نشریه مرکز پژوهش‌های امریکا (مصر)، س ۱۵، ۱۹۷۸، ص ۸۳-۱۰۵. نشریه مرکز پژوهش‌های امریکا (مصر)، س ۱۶، ۱۹۷۹، ص ۱۲۵-۱۴۶.

FAYD, Muhammad Katib, "Mamluk Politics and Education: The Evidence from Two Fourteenth Century Waqfiyya", *Annales Islamologiaques*, Cairo, 1987, 23:87-98.

فاید، محمد کاتب، «سیاست و آموزش در عصر مملوک‌ها: قرآینی از دو قضیه قرن چهاردهم»، سالنامه‌های اسلام‌شناسی، قاهره، ۲۶، ۱۹۸۷، ص ۸۷ - ۹۸.

FAYD, Muhammad Katib, "Notes on a New Source for the Study of Religious Architecture During the Mamluk Period: The Waqfiya", *Al-Abhath*, (Beirut, Lebanon) 1985, 33:3-12.

فاید، محمد کاتب، «یادداشت‌هایی پیرامون منبع جدید بررسی معماری دینی در عصر مملوک‌ها: وقفیه»، الابحاث (بیروت، لبنان)، س ۳۳، ۱۹۸۵.

FAYD, Muhammad Katib, "Three Sufi Foundations in a 15th Century waqfiyya," *Annales Islamologiques*, Cairo, 1981, 17:141-56.

فاید، محمد کاتب، «سه بنیاد صوفی در وقفیه قرن پانزدهم»، سالنامه‌های اسلام‌شناسی، قاهره، س ۱۷، ۱۹۸۱، ص ۱۴۸ - ۱۵۶.

GRISWOLD, W.J., "The Vakfiye of Molla Isa Lefke", *Studies in Islam*, 1980, Vol. 17, pp. 67-79.

گریسولود، دبلیو. جی.، «وقفیه ملا عیسی لفق»، مطالعات اسلامی، س ۱۷، ۱۹۸۰، ص ۶۷ - ۷۹.

HUNWICK, J. O. and O'Kahey, R.S., "Some Waqf Documents from Lamu", *Fontes Historial Africanae*, (Evanston, Illinois, USA), 1981, No. 6, pp. 26-43.

هونویک، جی. ا. و اگاهی، آر. اس.، «برخی اسناد وقفی از لامو»، تاریخ آفریقا (اوانستون، ایلینویز، آمریکا)، ش ۶، ۱۹۸۱، ص ۲۶ - ۴۳.

KAYOKO, H., "Compilation Process of Manuscripts Called Vakfiye of Sultan Mehmed the Conquerer, *Annals of Japan Association for Middle East Studies* 1988, Vol. 73, No. 2, pp. 74-109.

کایوکو، اچ.، «روند گردآوری نسخ خطی مشهور به وقفیه سلطان محمد فاتح»، سالنامه انجمن ژاپنی مطالعات خاورمیانه، س ۷۳، ش ۲، ۱۹۸۸، ص ۷۴ - ۱۰۹.

RODED, R., "Quantitative Analysis of Waqf Endowment Deeds: A Pilot Project", *Osmanli Arastirmalari (The Journal of Ottoman Studies)*, 1989, No. 9, pp. 51-76.

رودد، آر.، «بررسی کمی وقف‌نامه‌ها: یک طرح آزمایشی»، نشریه مطالعات عثمانی، ش ۹، ۱۹۸۹، ص ۵۱ - ۷۶.

ROGERS, Michael, *Waqfiyyas and Waqf-Registers, New Primary Service for Islamic Architecture, Kunst Des Orient*, (Germany), 1976-77, Vol. 11, pp. 182-96.

راجرز، مایکل، «وقفیه‌ها و ثبت‌کنندگان وقف، خدمات اولیه جدید در معماری اسلامی»، هنر شرق (آلمان)، س ۱۱، ۷۷ - ۱۹۷۶، ص ۱۸۲ - ۱۹۶.

SAARISALO, Aapeli, "A Waqf Document from Sinai," *Studia Orientalia*, Vol. 5. Part 1. pp. 6-24.

ساریسالو، آپلی، «یکی از سند‌های وقفی سینای»، مطالعات شرق‌شناسی، س ۵، بخش ۱، ص ۶ - ۲۴.

SIMSAR, M. Ahmad, *The Waqfiyah of Ahmad Pasha*, Philadelphia, 1940.

سمسار، م. احمد، وقفية احمد پاشا، فيلادلفيا، ۱۹۴۰.

STEPHAN, Statements. H., "An Endowment Deed of Khasseki Sultan Dated the 24th May 1552", *Quarterly of the Department of Antiquities in Palestine*, 10 (1944), pp. 175-94 and Plates XXXVI-XI.

استفان، اچ.، «وقف نامه سلطان خاسکی مربوط به ۲۴ می ۱۵۵۲»، فصل نامه وزارتخانه باستانی هادر فلسطین، س ۱۰، ۱۹۴۴، ص ۱۷۵-۱۹۴.

نقش اقتصادی - اجتماعی وقف

AHMAD, Ziauddin, "Waqf as an Instrument of Perpetuity - An Assessment", *Islamic Studies*, Vol. 26. No. 2, summer 1987, pp.127-142.

احمد، ضياء الدين، «وقف، ابزار جاودانگی: یک ارزیابی»، مطالعات اسلامی، س ۲۶، ش ۲، تابستان ۱۹۸۷، ص ۱۲۷-۱۴۲.

ALI, Ashfaque, "Socio-economic Role of Awqaf in the Advancement of Muslims", *Awqaf*, Nov. 2002, No.3, Year 2, pp.21-30.

علی، اشفاق، «نقش اقتصادی - اجتماعی اوقاف در پیشبرد امور مسلمانان»، اوقاف، س ۲، ش ۳، نوامبر ۲۰۰۲، ص ۲۱-۳۰.

ANDERSON, J. N. D., "The Waqf as a Prop for the Social System (Sixteenth-Twentieth Centuries)", *Islamic Law and Society*, 1997, No. 4, pp. 264-97.

اندرسون، جی. ان. دی.، «وقف یک نیروی محرک برای نظام اجتماعی (قرن شانزدهم تا بیستم)»، قوانین اسلامی و جامعه، ش ۴، ۱۹۹۷، ص ۲۶۴-۲۹۷.

BAER, G. and Gilbar, G. (ed.), *Social and Economic Aspects of the Waqf*, Oxford, University Press. (in print).

بایر، جی. و گیلبار، جی. (به کوشش)، ابعاد اقتصادی و اجتماعی وقف، انتشارات دانشگاه آکسفورد (در دست چاپ).

CIZAKCA, Murat, "Awqaf in History and Its Implications for Modern Islamic Economics", *Islamic Economic Studies*, Vol. 6, No. 1, Nov. 1999, pp. 43-70.

چیزاکچا، مراد، «اوقاف در تاریخ و الزامات آن برای اقتصاد اسلامی مدرن»، مطالعات اقتصادی اسلامی، س ۶، ش ۱، نوامبر ۱۹۹۹، ص ۴۳-۷۰.

CIZAKCA, Murat, 'Latest Development in the Western non-profit Sector and Implications for Islamic Waqfs', In: *Conference Papers*, (Proceedings of Fourth International Conference on "Islamic Economics: Challenges and Opportunities in the Twenty First Century" Loughborough University, U.K August 13-15, 2000), pp. 159-173.

چیزاکچا، مراد، «تحولات اخیر در بخش غیرانتفاعی غرب و الزامات آن برای وقف‌های اسلامی»، مقالات کنفرانس (خلاصه گزارش‌های چهارمین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد اسلامی: چالش‌ها و فرصت‌ها در قرن بیست و یکم)، انگلستان، دانشگاه لوبورو، ۱۳-۱۵ آگوست ۲۰۰۰، ص ۱۵۹-۱۷۳.

CIZAKCA, Murat, 'Towards a Comparative Economic History of the Waqf System', *Al-Shajarah* (Kuala Lumpur, Malaysia), 1997, Vol. 2, No. 1, pp. 63-102.

چیزاکچا، مراد، «به سوی تاریخ اقتصادی تطبیقی نظام وقف»، الشجره (کوالالمپور، مالزی)، س ۲، ش ۱، ۱۹۹۷، ص ۶۳-۱۰۲.

FRENKEL, Yehoshu'a, 'Political and Social Aspects of Islamic Religious Endowments (awaqaf): Saladin in Cairo (1169-73) and Jerusalem (1187- 93)', *Bulleting of the School of Oriental and African Studies* 1991, Vol. 62, No. 1, pp. 1-20.

فرنکل، جوشوعا، «ابعاد اجتماعی و سیاسی اوقاف دینی در اسلام: سلاطین قاهره (۷۳-۱۱۶۹) و اورشلیم (۹۳-۱۱۸۷)»، بولتن دانشکده مطالعات شرق و آفریقایی، س ۶۲، ش ۱، ۱۹۹۱، ص ۱-۲۰.

GILBAR, G., "Muslim Waqf and Economic Growth - Towards a Quantitative Analysis of Waqf (Investment and Productivity)," Paper Presented at the International Seminar on Social and Economic Aspects of the Muslim Waqf, Jerusalem, June 24-28, 1979.

گیلبار، جی، «رشد وقف و اقتصاد در میان مسلمانان - در جهت تحلیل کمی وقف (سرمایه گذاری و بهره‌وری)»، مقاله ارائه شده در سمینار بین‌المللی ابعاد اقتصادی و اجتماعی وقف مسلمانان، اورشلیم، ۲۸-۲۴ ژوئن، ۱۹۷۹.

GILBAR, G., "The Waqf and Economic Growth", in *Studies in the Muslim Waqf*, eds. Gabriel Baer and Gad Gilbar, Oxford: Oxford University Press, forthcoming.

گیلبار، جی، «وقف و رشد اقتصادی»، مطالعات وقف در میان مسلمانان، به کوشش گابریل بایر و گاد گیلبار، چاپ دانشگاه آکسفورد (در دست چاپ).

ISLAHI, Abdul Azim, "Provision of Public goods - role of Voluntary (Waqf) Sector in Islamic History" in Mannan, M. A. (ed.), *Financing Development in Islamic Economics*, Jeddah, IRTI/IDB 1996, pp. 367-91.

اصلاح، عبدالعظیم، «تأمین رفاه عمومی - نقش بخش داوطلبانه وقف در تاریخ اسلامی»، تحول سرمایه‌گذاری در اقتصاد اسلامی، به کوشش ام. ای. منان، جده، ۱۹۹۶، ص ۳۶۷-۳۹۱.

KATO, Hiroshi, "The Waqf as a System of Economic Integration", in *The Urbanism in Islam: Proceedings of the 2nd International Conference on Urbanism in Islam*, Tokyo, Japan. 1994, pp. 221-238.

کاتو، هیروشی، «وقف یک نظام اقتصادی منسجم»، شهرگرایی در اسلام: خلاصه گزارش‌های دومین کنفرانس بین‌المللی شهرگرایی در اسلام، توکیو، ژاپن، ۱۹۹۴، ص ۲۲۱-۲۳۸.

MANNAN, M.A., "The Institution of Waqf: Its Religious and Socio Economic Roles and Implication" in BASAR, Hasmat (ed.), *Management and Development of Awqaf Properties*, Jeddah, IRTI/IDB, 1987, pp. 27-37.

منان، ام. ای، «سنت وقف: نقش‌های دینی، اجتماعی و اقتصادی و پیامدها»، تحول و مدیریت دارایی‌های اوقافی، به کوشش حشمت بصر، جده، ص ۲۷-۳۷.

PASHA, Syed Dastagir, "Socio-Economic Potential of Waqfs in Andhra Pradesh and Their Administration", in RASHID, Syed Khalid, (ed.), *Waqf Experience in South Asia*, op.cit. pp.149-158.

پاشا، سید دستاگیر، «توان اقتصادی - اجتماعی وقف‌ها در آندرا پرادش و اداره آنها»، تجربه وقف در آسیای جنوبی، به کوشش سید خالد رشید، ص ۱۴۹ - ۱۵۸.

YUZO, Nagata, "The Role of Waqf Foundation in the Social Economic History of Ottoman" in *Urbanism in Islam, Proceedings of the 2nd International Conference on Urbanism in Islam*, Tokyo, 1994, pp. 255-264.

یوزو، ناگاتا، «نقش بنیاد وقف در تاریخ اقتصادی اجتماعی عثمانی»، در شهرگرایی در اسلام: خلاصه گزارش‌های دومین کنفرانس بین‌المللی شهرگرایی در اسلام، توکیو، ۱۹۹۴، ص ۲۵۵ - ۲۶۴.

مدیریت و توسعه اوقاف

AKHTAR, Saleem, "Waqf Administration: How to Streamline", *Kashmir University Law Review* (Srinagar, India), Vol. IV, 1997.

اختر، سلیم، «اداره وقف: چگونه آن را اجرا کنیم»، مروری بر قانون چاپ دانشگاه کشمیر (سریناگار، هند)، ج ۴، ۱۹۹۷.

ALI, Ashfaque, "Importance of Awqaf and Suggestions for Improvements", in Rashid, S. Khalid (ed.), *Waqf Experience in South Asia*, op. cit...pp. 113-124.

علی، اشفاق، «اهمیت اوقاف و پیشنهاد بهبود وضعیت آن»، تجربه وقف در آسیای جنوبی، به کوشش سید خالد رشید، ص ۱۱۳ - ۱۲۴.

BASAR, Hasmat (ed.), *Management and Development of Awqaf Properties*, Jeddah, IRT/IDB, 1987, 161 p.

بصر، حشمت (به کوشش)، مدیریت و توسعه دارایی‌های اوقافی، جده، ۱۹۸۷، ۱۶۱ ص.

GERBER, Haim, "Late 19th Century Wakf Reform in the Ottoman Empire", Paper Presented at the Workshop on Waqf, Harry S. Truman Institute of Advanced Studies, The Hebrew University of Jerusalem, February 1981.

گربر، هایم، «اصلاحات وقف در اواخر قرن نوزدهم در امپراتوری عثمانی»، مقالات ارائه شده در کارگاه وقف، به کوشش مؤسسه هری اس. ترومن، ویژه مطالعات راهبردی، دانشگاه عبری اورشلیم، فوریه ۱۹۸۱.

HASHMI, Sherafat Ali, "Management of Waqf, Past and Present" in BASAR, Hasmat (ed.), *Management and Development of Awqaf Properties*, op. cit. pp. 19-26.

هاشمی^۱، شرافت علی، «مدیریت وقف در گذشته و حال»، مدیریت و توسعه دارایی‌های وقفی، به کوشش حشمت بصر، ص ۱۹ - ۲۶.

ISLAHI, Abdul Azim, "Institution of Waqf and Human Resource Development", Institute of Policy Studies Islamabad and Institute for Political and International Studies, Tehran, 1996, 14 p.

اصلاحی، عبدالعظیم، سنت وقف و توسعه منابع انسانی، مؤسسه مطالعات سیاسی اسلام آباد و مؤسسه مطالعات سیاسی و بین‌المللی تهران، ۱۹۹۶، ۱۴ ص.

KAHF, Monzer, "Contemporary Issues in Management of Investment Awqaf in Muslim Countries and Communities", Kuala Lumpur, 40 p.

کهِف، منذر، مسائل معاصر در مدیریت سرمایه‌گذاری اوقاف کشورها و ملت‌های مسلمان، کوالا لامپور، ۴۰ ص.

MAHDI, Mahmoud A., "Enhancing the Growth and Performance of Awqaf: The IDB Experience", in Rashid, S. Khalid(ed), *Waqf Experience in South Asia*, op. cit. pp. 231-247.

مهدی، محمود ای، «ارتقای رشد و اجرای اوقاف: تجربه‌آی.دی.بی.»، تجربه وقف در آسیای جنوبی، به‌کوشش سید خالد رشید، ص ۲۳۱ - ۲۴۷.

Al-ZARQA, M. Anas, "Financing and Investment in Awqaf Projects: A non Technical Introduction", *Islamic Economic Studies*, June 1994, Vol. I, No. 2, pp. 55-62.

الزرقاء، ام.انس، «سرمایه‌گذاری و سرمایه در پروژه‌های اوقافی»، مطالعات اقتصاد اسلامی، س ۱، ش ۲، ژوئن ۱۹۹۴، ص ۵۵ - ۶۲.

AL-ZARQA, M. Anas, "Some Modern Means for the Financing and Investment of Awqaf Projects", in BASAR, Hasmat (ed.), *Management and Development of Awqaf Properties*, op. cit., pp. 38-48.

الزرقاء، ام.انس، «برخی ابزارهای مدرن برای ارتقای سرمایه‌گذاری در پروژه‌های اوقافی»، مدیریت و توسعه دارایی‌های اوقافی، ص ۳۸ - ۴۸.

وقف: نقش تاریخی

BARNES, J. R., "Evkaf-I Harmayn: *Vakif Administration under the Ottoman Ministry ofr Imperial Religious Foundation 1839-1857*", Ph. D. Thesis University of California, USA, 1980.

بارنز، جی. آر، اوقاف حرمین: اداره وقف در وزارت بنیاد دینی سلطنتی عثمانی (۱۸۳۹ - ۱۸۵۷)، رساله دکتری دانشگاه کالیفرنیا (ایالات متحده امریکا)، ۱۹۸۰.

FERNANDES, Leonor E. "The Foundation of Baybars al-Jashnakir: Its Waqf, History, and Architecture" in Muqarnas: *An Annual on Islamic Art and Architecture* (Leiden, Netherlands). 1987, Vol. 4. 21-42.

فرناندز، لئونار ای، «بنیاد بایبارز الجشناکر: وقف، تاریخ و معماری آن»، در مقرنس: سالنامه هنر و معماری اسلامی (لیدن، هلند)، س ۴، ۱۹۸۷، ص ۲۱ - ۴۲.

GIL, M., "The Earliest Waqf Foundations", *Journal of Near Eastern Studies*, Vol.57, No.2, 1998, pp. 125-40.

گیل، ام، «نخستین بنیادهای وقف»، نشریه مطالعات خاورمیانه، س ۵۷، ش ۲، ۱۹۹۸، ص ۱۲۵ - ۱۴۰.

IVANOVA, Svetlana and Ivanova, Zorka, "Nineteenth Century Waqf Archives Preserved in the Oriental Department of the National Library Statements. Cyril and Methodius" in Asfahani, M.M. (ed.) *Kunuz al Waqf ...*, Qum 2000, Vol. 60, pp. 65-78.

ایوانووا، اسوتلانا و ایوانووا، زورکا، «آرشیوهای وقف سریل و متودیس در قرن نوزدهم که در دیارتمان شرقی اسناد کتابخانه ملی نگهداری»، کنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به کوشش سید مصطفی مطبوعه چی اصفهانی، قم، ج ۶۰، ۲۰۰۰، ص ۶۵ - ۷۸.

JENNINGS, Ronald C., "Pious Foundation in the Society and Economy of Ottoman Trabazon, 1565-1640", *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 1990, Vol. 33, no. 3, pp. 271-336.

جیننگز، رونالد سی.، «یک بنیاد دینی خالص در ترابازون عثمانی به لحاظ اقتصادی و اجتماعی طی سال‌های ۱۵۶۵ - ۱۶۴۰»، نشریه تاریخ اقتصادی و اجتماعی شرق، س ۳۳، ش ۳، ۱۹۹۰، ص ۲۷۱ - ۳۳۶.

OTHMAN, M. Zain Ibn Haji, "Origin of the Institution of Waqf.", *Hamdard Islamicus*, Sum. 1983, Vol. 6, No. 2, pp. 3-23.

عثمانی، ام. زین بن حاجی، «خاستگاه سنت وقف»، همدرد اسلامیکس، س ۶، ش ۲، تابستان ۱۹۸۳، ص ۳ - ۲۳.

PETRY, Carl F. "Medieval Waqf Documents in Cairo: Their Role as Historical Sources" *Newsletter American Research Center Egypt*, No. 118. 1982. 28-33.

پتری، کارل اف.، «اسناد وقفی عصر قرون وسطی در مصر و نقش آنها به عنوان منابع تاریخی»، خبرنامه مرکز پژوهش‌های امریکایی مصر، ش ۱۱۸، ۱۹۸۲، ص ۲۸ - ۳۳.

POWERS, David S., "Fatwas as a Source of Legal and Social History: A Dispute Over Endowment Revenue from Fourteenth Century Fez, Al Qantara (Madrid, Spain), 1990, Vol. 11, no. 2, pp. 320-40.

پاورز، دیوید اس.، «فتواها منبع تاریخ حقوقی و اجتماعی: مناقشه بر سر درآمدهای اوقافی قرن چهاردهم در فز»، القنطره (مادرید، اسپانیا)، س ۱۱، ش ۲، ۱۹۹۰، ص ۳۲۰ - ۳۴۰.

RASHID, S. K., "Origin and Early History of Waqf and Other Issues", in RASHID, Syed Khalid, (ed.), *Waqf Experience in South Asia*, op.cit. pp.11-28.

رشید، سید خالد، «خاستگاه و نخستین تاریخ وقف و سایر مسائل آن»، تجربه وقف در آسیای جنوبی، به کوشش سید خالد رشید، ص ۱۱ - ۲۸.

SCHACHT, J., "Early Doctrines on Waqf" in 60. Dogun Yili Munasebetiyli Fuad Koprulu Armagani, Istanbul, 1953, pp. 443-52.

شاخت، جی.، «نخستین دکترین‌های وقف»، مجموعه‌ای با عنوان ترکی استانبولی، استانبول، ۱۹۵۳، ص ۴۴۳ - ۴۵۲.

مطالعات تطبیقی

DUMPER, Michael, *Islam and Israel: Muslim Religious Endowments and the Jewish State*, Institute for Palestinian Studies, 1993, 224 p.

دومپر، مایکل، اسلام و اسرائیل: وقفیات دینی مسلمانان و حکومت یهود، مؤسسه مطالعات فلسطین، ۱۹۹۳، ۲۲۴ ص.

IYER, Ganapati, *'Hindu and Mohammdan Edowments*, Madras (India), 1918.

ایبر، گاناپاتی، وقفیات هندوها و مسلمانان، مدرس (هند)، ۱۹۱۸.

JONES, W.R., *Pious Endowments in Medieval Christianity and Islam*, Diogenes, (Montreal, Canada), 1980, 109:23-36.

جونز، دابلیو. آر.، «وقفیات خالصانه در دین اسلام و مسیحیت عصر قرون وسطی»، دایوجینز، مونترال، کانادا، س ۱۰۹، ۱۹۸۰، ص ۲۳ - ۳۶.

LEEUVEN, Richard van, "The Maronite Waqf of Dayr Sayyidat Bkirki" in Asfahani, M.M. (ed.), *Kunuz al Waqf*... , Qum 2002, Vol. 68, pp. 147- 163.

لیوون، ریچارد وان، «وقف مارونی های دیرسیدات کرکی»، کنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به کوشش مصطفی مطبوعه جی اصفهانی، قم، ۲۰۰۲، ج ۶۸، ص ۱۴۷ - ۱۶۳.

YILDIRIM, Onur , "Pious Foundations in the Byzantine and Seljuk States: A Comparative Study of Philanthropy in the Mediterranean World during the Late Medieval Era," in *Rivista Degli Studi Orientali*, Vol. LXXIII, Fasc. 1-4, 1999, pp. 27-52.

یلدیریم، انور، «بنیادهای خالصانه در دولت های بیزانس و سلجوق: بررسی تطبیقی بشردوستی در دنیای مدیترانه در اواخر عصر قرون وسطی»، مروری بر مطالعات سرحق شناسی، ج. LXXIII، ۱۹۹۹، ص ۲۷ - ۵۲.

وضعیت وقف در کشورها

افغانستان

DALE, Stephen F. and Payind, Alam. "The Ahrârî Waqf in Kâbul in the Year 1546 and the Mughul Naqshbandiyyah," *Journal of American Oriental Society*, 1999, 119.2, pp. 218-233.

دیل استفان اف. و پاییند، الم، «وقف احراری در کابل به سال ۱۵۴۶ و نقشبندیة مغول»، نشریة انجمن شرق شناسی امریکا، ۱۱۹/۲، ۱۹۹۲، ص ۲۱۸ - ۲۳۳.

افریقا

CARMICHAEL, Tim , "British 'Practice' Towards Islam in The East Africa Protectorate: Muslim Officials, Waqf Administration, and Secular Education in Mombasa and Environs, 1895-1920", *Journal of Muslim Minority Affairs*, April 1998, Vol. 18 Number 1 pp. 293-310.

کارمایکل، تیم، «عملکرد انگلیسی ها در برابر اسلام در مستعمره شرق افریقا: مقامات مسلمان، اداره وقف و آموزش سکولار در مومباسا و انویرونز ۱۸۹۵ - ۱۹۲۰»، نشریة امور اقلیت های مسلمان، س ۱۸، ش ۱، آوریل ۱۹۹۸، ص ۲۹۳ - ۳۱۰.

IRTI "Report on Awqaf Activities in Western and Central French- Speaking African Countries", Jeddah, IRTI/IDB, 1998, pp. 17-21.

آی. آر. تی. آی. "گزارشی راجع به فعالیت‌های اوقاف در کشورهای آفریقای مرکزی فرانسه‌زبان"،
جلده، ۱۹۹۸، ص ۱۷-۲۱.

الجزایر

GOLDBERG, Jan. Review of Miriam Hoexter: Endowments, rulers and community: Waqf al-Haramayn in Ottoman Algiers, *Journal of the Royal Asiatic Society*, Third Series · Vol. 10, Part I · April 2000, pp. 96-98.

گولدبرگ، جان، «مروری بر موریا م هوکستر: وقفیات، حاکمان و جامعه: وقف الحرمین در الجیر عثمانی»، نشریه انجمن سلطنتی آسیا، مجموعه سوم، س ۱۰، بخش اول، آوریل ۲۰۰۰، ص ۹۶-۹۸.

HOEXTER, Miriam, Endowments, Rulers and Community: *Waqf al-Harmayan in Ottoman Algiers*, Leiden, E.J. Brill, 1998, 192 p.

هوکستر، میریام، وقفیات، حاکمان و جامعه: وقف الحرمین در الجیر عثمانی، لیدن، ای. جی. بریل، ۱۹۹۸، ۱۹۲ ص.

HOEXTER, Miriam, "Waqf al-Haramayn and the Turkish Government in Algiers", Paper Presented at the International Conference on Waqf, The Hebrew University of Jerusalem, June 1979.

هوکستر، میریام، «وقف الحرمین و حکومت ترک‌ها در الجیر»، مقاله ارائه شده در کنفرانس بین‌المللی وقف، دانشگاه عبری اورشلیم، ژوئن ۱۹۷۹.

آذربایجان

ZARINEBAF-SHAHR, Farida, "The Ottomam Administration of Shi'I Waqfs in Azerbaijan", in Asfahani, M.M. (ed.), *Kunuz al Waqf...*, Qum, 2002, Vol.59, pp.233-236.

زرینه‌باف شهر، فریده، «اداره وقف‌های شیعیان آذربایجان در عصر دولت عثمانی»، کنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به کوشش سید مصطفی مطبوعه جی اصفهانی، قم، ۲۰۰۲، ج ۵۹، ص ۲۳۳-۲۳۶.

بنگلادش

BSS, *Report on Census of Waqf Estates* 1986, Dhaka: BSS, 1987, 81 p.

بی.اس.اس.، "گزارشی پیرامون آمار املاک وقفی، ۱۹۸۶، داکا، بی.اس.، ۱۹۸۷، ص ۸۱.

BASAR, Hasmat (ed.), *Management and Development of Awqaf Properties*, Jeddah, IRTI/IDB, 1987, pp. 81-85.

بصر، حشمت (به کوشش)، مدیریت و توسعه دارایی‌های اوقافی، جده، ۱۹۸۷، ص ۸۱-۸۵.

CHOWDHURY, Purnendu Bikash. *The Waqfs Ordinance (1 of 1962) : with rules and up-to-date decisions*, Chittagong : Anima Chowdhury, Books Syndicate, 1988, 202 p.

چودهوری، پورندو بیکاش، دستورنامه اوقاف (موردی از ۱۹۶۲)، حاکمان و تصمیمات روزآمد، به کوشش چیتاگونگ، انیما چودهوری، سندیکای کتاب، ۱۹۸۸، ۲۰۲ ص.

HAQ, M.N., "Development of the Law of Waqf Through Legislation in Bangladesh," *Law and International Affairs*, (Dhaka, Bangladesh), 1986, Vol. 11, pp. 103-111.

حق، ام. ان، «تحويل قوانين وقف بنگلادش از راه قانون گذارى»، قوانين و امور بين الملل، داکا، بنگلادش، ۱۹۸۶، ج ۱۱، ص ۱۰۳-۱۱۱.

MANNAN, Abdul, M., *Structural Adjustments And Islamic Voluntary Sector With Special Reference to Awqaf in Bangladesh* (Discussion Paper No. 12), Jeddah, Saudi Arabia: Islamic Research and Training Institute, Islamic Development Bank, 1995, 144 p.

منان، عبدل، م، سازگارى هاى ساختارى و بخش داوطلبانه اسلامى بارويکرد خاص به اوقاف بنگلادش، جدّه (عربستان سعودى)، مؤسسه پژوهش و آموزش اسلامى، بانک توسعه اسلامى، ۱۹۹۵، ۱۴۴ ص.

SADEQ, Abulhasan M., "Awqaf in Bangladesh" in Rashid S. Khalid (ed.), *Waqf Experience in South Asia*, op. cit., pp. 159-171.

صادق، عبدالحسن م، «اوقاف در بنگلادش»، تجربه وقف در جنوب آسيا، به كوشش سيد خالد رشيد، ص ۱۵۹-۱۷۱.

آسيای مرکزی

KATO, Kazuhide, "Waqf-Names in Central Asia" in *Urbanism in Islam*, The Proceeding of th 2nd International Conference on Urbanism in Islam, Tokyo, 1994, pp. 239-246.

كاتو، كازوهيد، «نام هاى وقفى در آسيای مرکزی»، شهرگرایی در اسلام (ويژه گزارش هاى دومين كنفرانس بين المللى شهرگرایی در اسلام)، توکیو، ۱۹۹۴، ص ۲۳۹-۲۴۶.

McCHESNEY, R.D., "Waqf in Balkh and Bukhara in the Second Half of the 11th/17th Century: Political, Social, and Economic Aspects, *Hamdard Islamicus*, Summer 1989, Vol. 12, No. 2, pp. 39-56.

مک کنزی، آر. دی، «وقف در بلخ و بخارا در نیمه دوم قرن یازدهم / هفدهم: ابعاد اقتصادى، اجتماعى و سياسى»، همدرد اسلاميكس، س ۱۲، ش ۲، تابستان ۱۹۸۹، ص ۳۹-۵۶.

McCHESNEY, R.D., *Waqf in Central Asia*, Princeton (New Jersey), Princeton University Press, 1991, 356 p.

مک کنزی، آر. دی، وقف در آسيای مرکزی، پرینستون، نیوجرسی، انتشارات دانشگاه پرینستون، ۱۹۹۱، ص ۳۵۶.

SUBTELNY, Maria Eva. Review of McCHESNEY, R.D., *Waqf in Central Asia: Four Hundred Years in the History of a Muslim Shrine, 1480-1889*, *Journal of Near Eastern Studies*, January 1996, Vol. 55, No. 1, pp. 49-51.

ساتلنى، ماریاوا، (مرور مک کنزی، آر. دی)، «وقف در آسيای مرکزی: چهارصد سال در تاريخ زیارتگاه مسلمانان ۱۴۸۰-۱۸۸۹»، نشریه مطالعات خاورمیانه، س ۵۵، ش ۱، ژانویه ۱۹۹۶، ص ۴۹-۵۱.

قبرس

BECKINGHAM, C.F., "A Cypriot Wakfiya, *Journal of Semitic Studies*, no. 1, pp. 389-397.

بکینگهام، سی. اف.، «وقفیات در قبرس»، نشریه مطالعات سمیتیک، ش ۱، ص ۳۸۹ - ۳۹۷.

COBHOM, Claude DelavL, *Law and Regulations Affecting Waqf Property*, Cyprus, Government Printing Office, 1899, 52p.

کوبهام، کلود دلا و، قوانین و مقررات مؤثر بر دارایی های وقف، دفتر چاپ دولتی، ۱۸۹۹، ۵۲ ص.

JENNINGS, R.C., "The Development of Evkaf in a new Ottoman Province: Cyprus, 1571-1640", in *Studies in the Muslim Waqf*, eds. Gabriel Baer and Gad Gilbar, Oxford: Oxford University Press, forthcoming.

جینگز، آر. سی.، «توسعه اوقاف در منطقه عثمانی جدید: قبرس، ۱۵۷۱ - ۱۶۴۰»، مطالعات وقف در میان مسلمانان، به کوشش گابریل بایر و گاد گیلبر، آکسفورد، انتشارات دانشگاه آکسفورد (در دست چاپ).

مصر

BAER, Gabriel, "Waqf Reform in Egypt", in *Middle Eastern Affairs* (Statements Antony Papers no. 4), 1958, no. I, pp. 61-76.

بایر، گابریل، «اصلاحات وقف در مصر»، مسائل خاورمیانه، (مقالات آنتونی، ش ۴)، ش I، ۱۹۵۸، ص ۶۱ - ۷۶.

BEHRNES-Abouseif, Doris, *Egypt's Adjustment to Ottoman Rule, Institutions, Waqf and Architecture in Cairo* (16th & 17th Century), Leiden, E.J. Brill, 1994, 311+57 p.

بهرنس، ابوسیف، دوریس، هماهنگی مصر با حاکمیت، نهادها، وقف و معماری عثمانی در قاهره (سده های ۱۶ و ۱۷)، لیدن، ای. جی. بریل، ۱۹۹۴، ۳۱۱+۵۷ ص.

CHRISTIE, N, G. F., "Reconstructing Life in Mediaeval Alexandria from an 8th/14th Century Waqf Document", 211th Annual Meeting of the American Oriental Society, Toronto, Canada, Mar 2001.

کریستی، ان. جی. اف.، «بازسازی حیات در اسکندریه قرون وسطی با کمک سند وقفی قرن هشتم / چهاردهم»، دویست و یازدهمین نشست سالانه انجمن شرق شناسی امریکا، تورونتو، کانادا، مارس ۲۰۰۱.

CHRISTIE, N, G. F., "Towards a Map of Mediaeval Alexandria: The Evidence of an 8th/14th Century WAQF", 34th Annual Meeting of the Middle East Studies Association, Orlando, U.S.A. Nov 2000.

کریستی ان جی. اف.، «نقشه اسکندریه قرون وسطی: اسناد وقفی سده هشتم / چهاردهم»، ارائه شده به سی و چهارمین نشست سالانه انجمن مطالعات خاورمیانه، اورلاندو، امریکا، نوامبر ۲۰۰۰.

CRECELIUS, D. and H.A.A.BADR, Ali, "Usurption of Waqf revenues in late Sixteenth Century Damiette", *Journal of the American Research Center in Egypt*, 1995, No, 32, pp. 265-8.

کرسلیوس، دی. واج. ای. ای. بدر، علی، «از دارایی‌های وقفی در اواخر قرن شانزدهم در دامیت»، نشریه مرکز پژوهش‌های آمریکایی در مصر، ش ۳۲، ۱۹۹۵، ص ۲۶۵ - ۲۶۸.

FLORES, Daisy, "The Islamic Institution of Waqf and Its Role in the 19th & 20th Century Egypt," M.A., Dissertation, Department of Near Eastern Studies, University of Arizona, USA. 1994.

فلورز، دایسی، سنت اسلامی وقف و نقش آن در مصر قرن نوزدهم و بیستم، پایان‌نامه، دپارتمان مطالعات شرق نزدیک، دانشگاه آریزونا، ایالات متحده آمریکا، ۱۹۹۴.

GOADBY, F.M., "Muslim Law in Egyptian Mixed Court - Wakf, *Journal of Comparative Legislation and International Law*, 1928, Vol.10, pp.317-19; 1929, Vol. 11, pp.278-79; 1934, Vol. 16, pp.40-52.

گوآدبی، اف. ام.، «قوانین حقوقی مسلمانان در دیوان‌های مختلط مصر ویژه وقف»، نشریه قوانین تطبیقی و حقوق بین‌الملل، س ۱۰، ۱۹۲۸، ص ۳۱۷ - ۳۱۹؛ س ۱۱، ۱۹۲۹، ص ۲۷۹ - ۲۷۸؛ س ۱۶، ص ۴۰ - ۵۲.

GOADBY, F.M., Waqf in Egypt, *Journal of Comparative Legislation and International Law*, 1928, Vol. 10, pp. 319-20.

گوآدبی، اف. ام.، «وقف در مصر»، نشریه قانون‌گذاری تطبیقی و حقوق بین‌الملل، س ۱۰، ۱۹۲۸، ص ۳۱۹ - ۳۲۰.

RABIE, Hssanein, Some Financial Aspects of the Waqf System in Medieval Egypt, Cairo, *Egyptian History Review*, (Cairo, Egypt), 1971, Vol. 18, pp. 1-24.

رابی، حسنین، «برخی ابعاد مالی نظام وقف در مصر میانه»، قاهره، مروری بر تاریخ مصر، قاهره، مصر، س ۱۸، ۱۹۷۱، ص ۱ - ۲۴.

SHAHAM, Ron, "Masters, Their Freed Slaves, and the Waqf in Egypt (18th-20th Centuries)," *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 2000, Vol. 43, pp. 162-188.

شهام، ران، «اربابان، غلامان آزادشده آنها و وقف در مصر» (سده‌های هجدهم تا بیستم)، نشریه تاریخ اقتصادی و اجتماعی شرق، س ۴۳، ۲۰۰۰، ص ۱۶۲ - ۱۸۸.

TAWFIQ, M. Amin, 'The Awqaf in Modern Egypt', *The Islamic Quarterly* (London), 1998, Vol. LII, No. 4, pp. 257-265.

توفیق، امین، «اوقاف در مصر مدرن»، فصل‌نامه اسلامی، لندن، LII x، ش ۴، ۱۹۹۸، ص ۲۵۷ - ۲۶۵.

TAWFIQ, M. Amin, 'Development of Awqaf System in Egypt', *Majallah Al Azhar*, (Cairo, Egypt), 1975, Vol. 47, no. 6, pp. 11-16.

توفیق، امین، «توسعه نظام وقفی در مصر»، مجله‌الازهر، قاهره، مصر، س ۴۷، ش ۶، ۱۹۷۵، ص ۱۱ - ۱۶.

هند

ABDI, Syed Sadiq Husain, "The Wokf Act, 1995, Reformative or Dereformative: A Critique", Aligarh, F/o Law, Aligarh Muslim University, Aligarh, India, 2000, p. 131 (Unpublished Master Dissertation)

عبدی، سید صادق حسین، قانون وقف ۱۹۹۵، اصلاحی و ضد اصلاحی: یک انتقاد، الیگار، دانشگاه اسلامی الیگار، هند، ۲۰۰۰، ص ۱۳۱. (پایان نامه منتشر نشده).

ABDUL-WAHAB, Al Haj H., "Waqf Board in India: Some Suggestions" in Rashid, S. Khalid (ed.), *Waqf Experience in South Asia*, New Delhi, Institute of Objective Studies, 2002, pp. 141-147.

عبدالوهاب، الحاج ا.ج.، «هیأت وقف در هند: برخی پیشنهادات»، تجربه وقف در جنوب آسیا، به کوشش سید خالد رشید، دهلی نو، مؤسسه مطالعات عینی.

AHMAD, Ghulam Imteyaz, *Management of Waqf Properties in West Bengal, A Case Study*, 1998, Aligarh Mulim University, Aligarh, India, Ph.D. Thesis (Unpublished), 501 p.

احمد، غلام امتیاز، مدیریت اموال وقفی در غرب بنگال: یک بررسی موردی، ۱۹۹۸، دانشگاه اسلامی الیگار، الیگار، هند، رساله دکتری (منتشر نشده)، ۵۰۱ ص.

AHMAD, Furqaan, "The Wakf (Amendment) Act 1984 - An Analysis" *Islamic and Comparative Law Quarterly*, March 1985, Vol. V, No. 1, pp. 81-84.

احمد، فرقان، «قانون (اصلاحی) وقف به سال ۱۹۸۴: یک تحلیل»، فصل نامه قوانین تطبیقی و اسلامی، س ۵، ش ۱، مارس ۱۹۸۵، ص ۸۱ - ۸۴.

AHMAD, Hasanuddin and KHAN, Ahmedullah, *Strategies of Development of Waqf Administration in India*, Jeddah, IRTI/IDB, 1998, 186 p.7

احمد، حسن الدین و خان، احمدالله، استراتژی های توسعه و بهبود اداره وقف در هند، جده، ۱۹۹۸، ۱۸۶ ص.

BASAR, Hasmat (ed.), "India" in *Management and Development of Awqaf Properties*, Jeddah, IRTI/IDB, 1987, pp.92-96.

بصر، حشمت (گردآورنده)، «هند»، در مدیریت و توسعه اموال وقفی، جده، ۱۹۸۷، ص ۹۲ - ۹۶.

CWC Amendments to the Wakf Act, 1954: Recommended by the Amendment Committee, (mimeographed), Issued by the Central Wakf Council, New Delhi.

اصلاحیه های شورای مرکز وقف برای قانون وقف به سال ۱۹۵۴، به پیشنهاد کمیته اصلاحیه صادره از سوی شورای مرکزی وقف، دهلی نو.

CWC The Central Wakf Council and its Activities (1964-65 to 1969-70), Central Wakf Council, New Delhi, 1971.

شورای مرکزی وقف و فعالیت های آن (۶۵ - ۱۹۶۴ تا ۷۰ - ۱۹۶۹)، شورای مرکزی وقف، دهلی نو، ۱۹۷۱.

C.W.C., Waqf Welfare Activities, New Delhi, Central Wakf Council.

فعالیت های رفاهی شورای مرکزی وقف، دهلی نو، شورای مرکزی وقف.

CHITAPURE, M.A., "Waqf Board of Union Territory of Dadra and Nagar Haveli, Seminar on a Wqaf Experiences in South Asia, New Delhi, Institute of Objective Studies, May 8-10, 1991, 4 p.

چیتاپیور، ام. ای.، «هیأت وقف حوزه متحد دادرا و نگار هاولی»، سمینار تجارب وقف در جنوب آسیا، دهلی نو، مؤسسه مطالعات عینی، ۱۰ - ۸ می ۱۹۹۱، ۴ ص.

GOVERNMENT OF INDIA, Wakf Administration: 1961, Wakf Section, Government of India.

دولت هند، «اداره و سرپرستی وقف» ۱۹۶۱، اداره وقف دولت هند.

HUSAIN, S. Athar, and Rashid, S. Khalid, *Waqf Laws and Administration in India*, Lucknow, 1973.

حسین، اس. اثر ورشید، اس. خالد، قوانین و اداره وقف در هند، لوکنو، ۱۹۷۳.

JAFRI, S.S.A., "Sunni Awqaf and Waqf Board of Utter Pradesh", *Economic and Political Weekly* (Mumbai, India), June 21, 1997, pp.1450-1451.

جفری، اس. اس. ای.، «اوقاف اهل سنت و هیأت وقف اُتار پرادش»، هفته نامه سیاسی و اقتصادی مومبای، هند، ۲۱ ژوئن ۱۹۹۷، ص ۱۴۵۰ - ۱۴۵۱.

KHAN, Ahmedullah, *Commentary on The Law of Wakf in India*, (The Wakf Act 1995), Hyderabad, Asia law House (2nd ed.), 2000, 408 p.

خان، احمدالله، تفسیر قوانین وقف در هند، (قانون وقف سال ۱۹۹۵)، حیدرآباد، سرای قوانین آسیا، چاپ دوم، ۲۰۰۰، ۴۰۸ ص.

KHAN, Ateeque, "Administrative of Waqfs During Muslim Rule in India: Some legal and Historical Sidelights", *Religion and Law Review*, 1994. Vol. 3, pp.76-88.

خان، عتیق، «اجرائیات وقف در دوره حکومت اسلامی هند: برخی حاشیه های حقوقی و تاریخی»، مروری بر دین و قوانین، س ۳، ص ۷۶ - ۸۸.

KHAN, Ateeque, A., "The Waqf Act 1995: Towards Better Administration of Awqaf, " , in Rashid, S. Khalid(ed), *Waqf Experience in South Asia*, op. cit . pp. 113-124.

خان، عتیق، «قانون وقف سال ۱۹۹۵ در جهت بهتر شدن اداره اوقاف»، تجربه وقف در جنوب آسیا، به کوشش اس. خالد رشید، ص ۱۱۳ - ۱۲۴.

KHAN, Ateeque, 'Waqf Administration in UP - a legislative retrospect', *Islam and the Modern Age*, Vol. 21, No. 1, 1990, pp. 53-75.

خان، عتیق، «اداره وقف و نگاهی به قوانین گذشته»، اسلام و عصر جدید، س ۲۱، ش ۱، ۱۹۹۰، ص ۵۳ - ۷۵.

KHAN, Ateeque, "The Wakf (Amendment) Act 1984 - A Plea for Reconsideration", *Islamic and Comparative Law Quarterly*, March 1985, Vol. V., No. 1, pp. 85-90.

خان، عتیق، «قانون (اصلاحی) وقف سال ۱۹۸۴: نیازمند یک بازبینی»، فصل نامه حقوق تطبیقی و اسلامی، س ۵، ش ۱، مارس ۱۹۸۵، ص ۸۵ - ۹۰.

KHAN, Ateeque, 'Waqf in UP: A Socio-Historic Perspective', in *Islamic Culture*, January 1990, Vol. 54, no. 1, pp. 39-60.

خان، عتیق، «وقف در یک دورنمای تاریخی - اجتماعی»، در فرهنگ اسلامی، س ۵۴، ش ۱، ژانویه، ۱۹۹۰، ص ۳۹ - ۶۰.

KHAN, Istafa, *The Law of Waqfs in India*, Lucknow, New Law Agency, 2000, 263 p.

خان، استفا، حقوق وقفی هادر هند، لوکنو، نماینده حقوقی جدید، ۲۰۰۰، ۲۶۳ ص.

KOZLOWSKI, Gregory C. "The Changing Political and Social Contexts of Muslim Endowments: The Case of Contemporary India." In *Le Waqf dans l'espace islamique. Outil de pouvoir socio-economique*. R. Dequilhaem and A. Raymond Eds.. Paris and Damascus: Institute Francais d'Etudes Arabes de Damas, 1994. Also included in Asfahani, Mustafa M., (ed.), *Kunuz al Waqf in al-Alam al-Islami*, Qum (Iran), 2002, Vol. 55, pp. 277-291.

کوزلووسکی، گریگوری سی، «چارچوب‌های اجتماعی و سیاسی رو به تحول در وقفیات مسلمانان: موضوع هند معاصر»، وقف در فضای اسلامی: ابزار توانمندسازی اجتماعی - اقتصادی، به کوشش آر. دیگولهم و ای. رایموند، پاریس و دمشق: مؤسسه فرانسوی مطالعات عربی در دمشق، ۱۹۹۴. کنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به کوشش سید مصطفی مطبوعه چی اصفهانی، س ۵۵، ۲۰۰۲، ص ۲۷۷ - ۲۹۱.

KOZLOWSKI, Gregory C., "Imperial Authority, Benefactions and Endowments (Awqaf) in Mughal India", *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 1995, Vol. 38, No. 3, pp. 355-70.

کوزلووسکی، گریگوری سی، «اقتدار شاهانه، خیریه‌ها و وقفیات در هند دوره مغول»، نشریه تاریخ اجتماعی و اقتصادی شرق، س ۳۸، ش ۳، ۱۹۹۵، ص ۳۵۵ - ۳۷۰.

KOZLOWSKI, Gregory C., *Muslim Endowments and Society in British India*, Cambridge University Press, 1985, 221 p.

کوزلووسکی، گریگوری سی، انجمن وقفیات مسلمانان بریتیش ایندیا، انتشارات دانشگاه کمبریج، ۱۹۸۵، ۲۲۱ ص.

MSWB, *Proceedings of the Conference of the Chairmen and Members of the District Wakf Committees of Mysore State*, The Mysore State Wakf Board, Bangalore, 1966.

ام. اس. دبلیو. بی، "خلاصه گزارش کنفرانس رؤسا و اعضای کمیته‌های حوزه وقف منطقه میسور، هیأت وقف دولت میسور، بنگالور، ۱۹۶۶.

MAHMOOD, Tahir, "The Wakf Act 1954 As Amended by the Wakf (Amendment) Act of 1984", *Islamic and Comparative Law Quarterly*, March 1985, Vol. 5, pp. 85-90.

محمود، طاہر، «قانون وقف سال ۱۹۵۴ اصلاح شده قانون (اصلاحی) وقف سال ۱۹۸۴»، فصل نامه حقوق اسلامی و تطبیقی، س ۵۰، مارس ۱۹۸۵، ص ۸۵ - ۹۰.

PATHUSHA, K.M., "Problems of Awkaf and Mutawallis in Tamilnadu," *Journal of Objective Studies*, July 1992, Vol. 4, No. 1, pp. 136-41.

پاتوشا، کی. ام.، «مشکلات اوقاف و متولیان در تامیل نادو»، نشریه مطالعات عینی، س ۴، ش ۱، جولای ۱۹۹۲، ص ۱۳۶-۱۴۱.

QURESHI, M.A., *Waqfs in India, A Study of Administrative and Statutory Control*, New Delhi, Gian Publishing House, 1990, 682 p.

قریشی، ام. ای.، وقف در هند: بررسی نظارت‌های قانونی و اجرایی، دهلی نو، انتشارات گیان، ۱۹۹۰، ۶۸۲ ص.

RASHID, S. Khalid, "Administration of Wakfs in India" Case Comment, *Aligarh Law Journal*, 1964, Vol. 1, pp. 137-146.

رشید، اس. خالد، «اداره وقف در هند»، نشریه حقوقی الیگار، س ۱، ۱۹۶۴، ص ۱۳۷-۱۴۶.

RASHID, Syed Khalid, "Administration of Waqf in India: Some Suggestions", in Tahir Mahmood (ed), *Islamic Law in Modern India*, Bombay, N. M. Tripathi, 1972, pp. 231-238.

رشید، خالد، «اداره وقف در هند: برخی پیشنهادات»، حقوق اسلامی در هند مدرن، به کوشش طاهر محمود، بمبئی، ان. ام. تریپاتی، ۱۹۷۲، ص ۲۳۱-۲۳۸.

RASHID, S. Khalid, "How to Streamline Awkaf in India", *Radiance*, (New Delhi, India), 1992, Vol. 27, No. 24, pp. 75-77.

رشید، اس. خالد، «چگونگی جاری شدن اوقاف در هند»، تابش، دهلی نو، هند، س ۲۷، ش ۲۴، ۱۹۹۲، ص ۷۵-۷۷.

RASHID, Syed Khalid, "Statutory and Judicial Deviations in the Law of Waqf in India" *Experience in South Asia*, New Delhi, Institute of Objective Studies, 2002, 634 p

رشید، سید خالد، «انحراف‌های قضایی و قانونی در قوانین وقف هند»، تجربه وقف در جنوب آسیا، دهلی نو، مؤسسه مطالعات عینی، ۲۰۰۲، ۶۳۴ ص.

RASHID, S. Khalid, "Tribunals for Wakf Disputes: A Proposal", *Aligarh Law Journal*, 1978, Vol. VI, pp. 89-93.

رشید، اس. خالد، «طرح دادگاه‌های ویژه مناقشات وقفی»، نشریه حقوقی الیگار، س ۶، ۱۹۷۸، ص ۸۹-۹۳.

RASHID, S. Khalid, "Unsuitability of the Bombay Public Trust Act, 1950 in Regards to Wakfs" *Aligarh Law Journal*, 1965, Vol. 2, pp. 135-139.

رشید، اس. خالد، «غیرقابل استفاده بودن قانون اعتماد ملی بمبئی به سال ۱۹۵۰ در خصوص وقف»، نشریه حقوقی الیگار، س ۲، ص ۱۳۵-۱۳۹.

RASHID, S. Khalid, *Waqf Administration in India: A Socio-Legal Study*, New Delhi, Vikas Publishing House, 1978, 184 p.

رشید، اس. خالد، اداره وقف در هند: یک بررسی اجتماعی - حقوقی، انتشارات ویکاس، ۱۹۷۸، ۱۸۴ ص.

RASHID, S. Khalid and Husain, S. Athar, "Wakf Laws and Administration in India", 2nd ed. Lucknow, 1973.

رشید، اس. خالد و حسین اس. اثر، «قوانین وقف و اداره موقوفات در هند»، چاپ دوم، لوکنو، ۱۹۷۳.

RIZWANUL-HAQ, Mohammad, "Waqf Experience in India", in Rashid, S. Khalid (ed.), *Waqf Experience in South Asia*, op. cit. pp.125-140.

رضوان الحق، محمد، «تجربه وقف در هند»، تجربه وقف در جنوب آسیا، به کوشش اس. خالد رشید، ص ۱۲۵ - ۱۴۰.

SHAMIM, Qaiser, "Waqf Experience in India", *Islam and the Modern Age*, Feb. 2000, Vol. 31, No. 2, pp. 41-62.

شمیم، قیصر، «تجربه وقف در هند»، اسلام و عصر مدرن، س ۳۱، ش ۲، فوریه ۲۰۰۰، ص ۴۱ - ۶۲.

SHARIFF, Abusaleh, "Professional Approach to the Management of Waqf Properties in India, Seminar on a Wqaf Experiences in South Asia, New Delhi, May 8-10, 1991.

شریف، ابوصالح، «رویکرد حرفه‌ای به مدیریت اموال وقفی در هند»، سمینار تجارب وقفی در جنوب آسیا، دهلی نو، ۸ - ۱۰ می ۱۹۹۱.

ZAFARUL-Islam, Review on "Waqf in India: A Study of Administrative and Statutory Control", *Journal of Objective Studies*, 1990, Vol. 3, No. 1, pp. 195-201.

ظفرالاسلام، «مروری بر وقف در هند: بررسی نظارت حقوقی و اجرایی»، نشریه مطالعات عینی، س ۳، ش ۱، ۱۹۹۰، ص ۱۹۵ - ۲۰۱.

ایران

BONINE, Michael, "Waqf and Commercial Land Use: The Bazaar of Yazd, Iran", Paper Presented at the International Conference on Waqf, The Hebrew University of Jerusalem, June 1979.

بونین، میشل، «وقف و کاربرد زمین‌های تجاری: بازار یزد در ایران»، مقاله ارائه شده به کنفرانس بین‌المللی وقف، دانشگاه عبری اورشلیم، ژوئن ۱۹۷۹.

کنیا

BASAR, Hasmat (ed.), *Management and Development of Awqaf Properties*, Jeddah, IRTI/IDB, 1987, 97-98.

بصر، حشمت (به کوشش)، مدیریت و توسعه دارایی‌های اوقافی، جدّه، ۱۹۸۷، ص ۹۷ - ۹۸.

کویت

Al-FADHLI, Dahi, "Role of Kuwait Awqaf Public Foundation in Promoting Awqaf", in Rashid, S. Khalid (ed.), *Waqf Experience in South Asia*, op. cit. , pp. 249-262.

الفضلی، داهی، «نقش بنیاد عمومی وقف کویت در ارتقای وضعیت اوقاف»، تجربه وقف در جنوب آسیا، به کوشش اس. خالد رشید، ص ۲۴۹ - ۲۶۲.

لبنان

KLAT, P.J., "Waqf, or Mortmain, Property in Lebanon", *Middle East Economic Papers*, 1961, pp. 34-44.

کلات، بی. جی.، «وقفی یا اهدایی بودن دارایی‌های لبنان»، مقالات اقتصادی خاورمیانه، ۱۹۶۱، ص ۳۴-۴۴.

مالزی

AL-HABASHI, Syed Othman, "Waqf Management in Malaysia", in Ariff, Mohamed (ed.). *The Islamic Voluntary Sector in Southeast Asia*, Singapore, Institute of Southeast Asia Studies, 1991, pp. 118-137.

الحبشی، سید عثمان، «مدیریت وقف در مالزی»، گروه داوطلب اسلامی در آسیای جنوب شرقی، به کوشش محمد عارف، سنگاپور، مؤسسه مطالعات جنوب شرق آسیا، ۱۹۹۸، ص ۱۱۸-۱۳۷.

OTHMAN, Mohamad Zain Hj. : "Administration of Waqf in the State of Kedah". In: *Readings on Islam in Southeast Asia*, hrsrg. v. Ahmad Ibrahim, Sharon Siddique u. Yasmin Hussain, S. 252-261, - Singapur / Institute of Southeast Asian Studies / 10 S., 1985.

عثمان، محمد زین حاج، «اداره وقف در ایالت کداه»، تفسیرهایی پیرامون اسلام در جنوب شرقی آسیا، به کوشش احمد ابراهیم؛ شارون صدیق و یاسمین حسین، سنگاپور، مؤسسه مطالعات جنوب شرق آسیا، ۱۹۸۵، ص ۲۵۲-۲۶۱.

OTHMAN, M. Zain Ibn Haji, *The Theory, Practice and Administration of Waqf, with Special Reference to the Malayan State of Kedah*, Ph.D. Thesis, St. Andrea, USA, 1970.

عثمان، م. زین ابن حاجی، تئوری، عمل و اداره وقف بارویکرد خاص به حکومت مالی کداه، رساله دکتری، سن اندری، ایالات متحده امریکا، ۱۹۷۰.

مراکش

RAISSOUNI, Ahmed, *Islamic Waqf Endowment: Scope and Implication*, , Mohammedia (Morocco), ISESCO, 2001, 69 p.

ریسونی، احمد، اهدانات وقفی در اسلام: محدوده و الزامات، محمدیه (مراکش)، ایسکو، ۲۰۰۱، ص ۶۹.

نیپال

KHAN, Salar M., "Awqaf and Social Condition of Muslim in Nepal, in Rashid, S. Khalid (ed.), *Waqf Experience in South Asia*, op. cit., pp. 219-228.

خان، سالار م.، «اوقاف و شرایط اجتماعی مسلمانان در نیپال»، به کوشش سید خالد رشید، تجربه وقف در جنوب آسیا، ص ۲۱۹-۲۲۸.

امریکای شمالی

KAHF, Monzer, *Waqf and Its Application in North America*, ISNA Plainfield, Indiana, USA, in print, 1998.

کهِف، منذر، وقف و کاربرد آن در امریکای شمالی، ایسنا پلینفیلد، ایندیانا، ایالات متحده، در دست چاپ، ۱۹۹۸.

پاکستان

BASAR, Hasmat (ed.), "Pakistan" in *Management and Development of Awqaf Properties*, Jeddah, IRTI/IDB, 1987, pp. 99-103.

بصر، حشمت (گردآورنده)، «پاکستان»، در مدیریت و توسعه دارایی‌های اوقافی، جده، ۱۹۸۷، ص ۹۹-۱۰۳.

FARANI, M. *Law of Awqaf and Evacuees Trusts*, Lahore, Law Times Publications, 1967, 117p.

فرانی، م.، قوانین اوقاف و شرکت‌های تجاری، انتشارات لوتایمز، ۱۹۶۷، ۱۱۷ ص.

MALIK, Jamal, "Change in Traditional Institutions: Waqf in Pakistan", in André Wink (ed.): *Islam, Politics and Society in South Asia*, Delhi: Manohar, (1991), 81-116.

مالک، جمال، «تحول در نهادهای سنتی: وقف در پاکستان»، اسلام، سیاست و جامعه در آسیای جنوبی، به کوشش وینگ اندری، دهلی، مانوهر، ۱۹۹۱، ص ۸۰-۱۱۶.

MALIK, Jamal, "Waqf in Pakistan; Change in traditional institutions", *Die Welt des Islams* (Leiden), 1990, 30, 63-97.

مالک، جمال، «وقف در پاکستان: تحول در نهادهای سنتی»، جهان اسلام، لیدن، ۱۹۹۰، ۳۰، ص ۶۳-۹۷.

فلسطین

ABRAHAMOVITCH, "The Palestinian Waqfs and the Supreme Muslim Council", *Palestine and the Near East*, n.p. 1937.

آبراهاموویچ، «وقف‌های فلسطینیان و شورای عالی مسلمانان»، فلسطین و خاور نزدیک، بی‌جا، ۱۹۳۷.

ANDERSON, J. N. D., "The Dismemberment of Awqaf in Early Nineteenth-Century Jerusalem", *Asian and African Studies*, 1979, vo. 13, pp. 220-41.

اندرسون، جی. ان. دی.، «تجزیه اوقاف در اورشلیم اوایل قرن نوزدهم»، مطالعات آسیا و افریقا، س ۱۳، ص ۲۲۰-۲۴۱.

BAER, Gabriel, "Jerusalem's Families of Notables and the Waqf in the Early 19th Century" in Kushner, D. (ed), *Palestine in the Late Ottoman Period*, Jerusalem, Yad Itzhak Ben Zvi and Leiden: E.J. Brill, 1986, pp. 109-22.

بایر، گابریل، «خانواده‌های سرشناس اورشلیم و وقف در اوایل قرن نوزدهم»، فلسطین در اواخر دوره عثمانی، به کوشش دی. کوشنر، اورشلیم، یاد ایتزاک بن زوی و لیدن، ای. جی. بریل، ۱۹۸۶، ص ۱۰۹-۱۲۲.

BARRON, John B., *Mohammedan Wakfs in Palestine*, Green Convent Press, Jerusalem, 1922.

بارون، جان بی.، وقف محمدی هادر فلسطین، انتشارات گرین کنونت، اورشلیم، ۱۹۲۲.

BILGE, Mustafa. "Awqaf of a Madrasa in Jerusalem" in Palestine, Vol. 1: Jerusalem. Amman, 19-24 April 1980. Amman: University of Jordan/Yarmouk University, 1983. 27-33.

بیلگ، مصطفی، «اوقاف مدرسه در اورشلیم»، فلسطین (اورشلیم، عمان)، اورشلیم، س ۱، ۱۹-۲۴ آوریل ۱۹۸۰؛ امان، دانشگاه اردن / دانشگاه یرموک، ۱۹۸۳، ص ۲۷-۳۳.

DUMPER, Michael, "Forty Years Without slumbering: Waqf Policies and Administration in Ghaza Strip 1948-1947", British Journal of Middle Eastern Studies, 1993, Vol. 20, No. 2, pp. 174-190.

دومپر، مایکل، «چهل سال بدون خواب و آرام: سیاست‌های وقفی در اداره نوار غزه طی سال‌های ۱۹۴۸-۱۹۴۷»، نشریه انگلیسی مطالعات خاورمیانه، ۱۹۹۳، س ۲۰، ش ۲، ص ۱۷۴-۱۹۰.

DUMPER, Michael, "Muslim Institutional Development in Jerusalem: The Role of Waqf, Journal of Islamic Jerusalem Studies (Dunbaine (U.K.)), Vol. 2, No. 1, 1998, pp. 21-38.

دومپر، مایکل، «توسعه نهادهای مسلمانان در اورشلیم: نقش وقف»، نشریه مطالعات اسلامی اورشلیم، دنیابین (انگلستان)، س ۲، ش ۱، ۱۹۹۸، ص ۲۱-۳۸.

DUMPER, Michael, The Palestinian Muslim Waqf: A Study in Transformation of a Religious Symbol, M. Ph. Dissertation, University of Lancaster, UK, 1983.

دومپر، مایکل، وقف در میان مسلمانان فلسطین: بررسی دگرگونی یک نهاد دینی، رساله دکتری، دانشگاه لنکستر، انگلستان، ۱۹۸۳.

GOADBY, F.M., "Law and Jurisdiction in Palestine in Matters of Personal Status and Waqf, L'Egypte Contemporaine (Cairo, Egypt) 1926, Vol. 17, pp. 127-149.

گوآدبی، اف. ام.، «قانون و قضاوت در فلسطین ویژه مسائلی مانند شأن فردی و وقف»، مصر معاصر، قاهره، مصر، س ۱۷، ۱۹۲۶، ص ۱۲۷-۱۴۹.

IRCICA, The Muslim Pious Foundations [Awqaf] and Real Estates in Palestine, Istanbul, Islamic Research Center for History, Culture and Arts 1982.

ایرسیکا، بنیادهای خالصانه مسلمانان و املاک واقعی در فلسطین، استانبول، مرکز پژوهش‌های اسلامی تاریخ، فرهنگ و هنر، ۱۹۸۲.

IP?IRLI, Muhammad., "The Waqfs of Palestine in the Sixteenth Century According to the Tahrir Registers", in The Third International Conference on Bilad al-Sham, Vol. 2: Geography and Civilization of Palestine, Amman, 1984, pp. 96-107.

ایپسیرلی، محمد، «وقف‌های فلسطینی‌ها در قرن شانزدهم بر اساس ثبت‌های تحریری»، ارائه شده به سومین کنفرانس بین‌المللی بلاد الشام، س ۲؛ جغرافیا و تمدن فلسطین، عمان (اردن)، ۱۹۸۴، ص ۹۶-۱۰۷.

KHAYAT, Habeeb Albert, *Waqf in Palestine and Israel from the Ottoman Reforms to the Present*, Ph D Dissertation, American University, Washington, DC, USA, 1962. 230 Leaves.

خایات، حبیب آلبرت، وقف در فلسطین و اسرائیل از زمان انجام اصلاحات در عثمانی تا عصر حاضر، رساله دکتری، دانشگاه امریکا، واشنگتن دی سی، ایالات متحده امریکا، ۱۹۶۲، ۲۳۰ برگ.

LAYISH, Aharon, "The Muslim Waqf in Israel, Asian and African Studies, 1966, Vol. 2, pp. 41-76.

لاییش، آهارون، «وقف مسلمانان در اسرائیل»، مطالعات آسیا و آفریقا، س ۲، ۱۹۶۶، ص ۴۱-۷۶.

LAYISH, Aharon, "The Muslim Waqf in Jerusalem after 1967: Beneficiaries and Management", *Le Waqf dans le monde musulman contemporain (XIXe-Xxe siecles)*, ed. Faruk Bilici, Varia Turcica, Istanbul, Institute Francais d'etudes Annotoliennes, 26 (1994) pp. 145-68. Also in Asfahani, M. M. (ed), *Kunuz al Waqf...*, Qum, 2002, Vol. 69, pp. 120-142.

لاییش، آهارون، «وقف مسلمانان در اورشلیم بعد از سال ۱۹۶۷: ذی نفعان و مدیریت آنها» (وقف مسلمانان عصر حاضر)، واریا تورسیکا، به کوشش فاروق بلیسی، استانبول، مؤسسه فرانسوی هنر آناتولی‌ها، ۱۹۹۶، س ۲۶، ص ۱۴۵-۱۶۸. کنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به کوشش مصطفی مطبوعه چی اصفهانی، قم، ۱۹۸۴، ج ۹، ص ۱۶۳-۲۰۲.

POWERS, David S. "Revenues of Public Waqfs in Sixteenth Century Jereusalem", *Archivum Ottomanicum* (Wiesbaden, Germany), 1984, Vol. 9, pp. 163-202.

پاورز، دیوید اس، «درآمد اوقاف عمومی در اورشلیم قرن ششم»، آرشیو عثمانی، ویسبادن، آلمان، س ۹، ۱۹۸۴، ص ۱۶۳-۲۰۲.

REITER, Yitzhak, "The Administration and Supervision of Waqf Properties in 20th Century Jerusalem" in Asfahani, M.M. (ed.), *Kunuz al Waqf ...*, Qum, 2002, Vol. 69, pp. 143-157.

ریتر، ییتزاک، «اداره و نظارت بر اموال اوقافی در اورشلیم قرن بیستم»، کنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به کوشش مصطفی مطبوعه چی اصفهانی، ۲۰۰۲، ج ۶۹، ص ۱۴۳-۱۵۷.

REITER, Y., "Family Waqf Entitlements in British Palestine (1917- 1948)", *Islamic Law and Society*, 1995, Vol. 2, No. 2, pp. 174-93.

ریتر، ییتزاک، «عنوان سازی وقف اهلی در فلسطین انگلیسی ۱۹۱۷-۱۹۴۸»، حقوق اسلامی و جامعه اسلامی، س ۲، ش ۲، ۱۹۹۵، ص ۱۷۴-۱۹۳.

REITER, Y., *Islamic Endowments in Jerusalem under British Mandate* (London, Frank Cass Publishers, 1986).

ریتر، ییتزاک، اهدائیات اسلامی در اورشلیم و تحت حکومت انگلستان، لندن، انتشارات فرانک کاس،

REITER, Y., "The Waqf Institution in Acre" (unpublished M.A. thesis), Jerusalem: The Hebrew University, 1986.

ریتر، بیتزاک، «نهاد وقف در آکر» (پایان نامه منتشر نشده)، اورشلیم، دانشگاه عبری، ۱۹۸۶.

SHARON, M., "A Waqf Inscription from Ramlah", Arabica, (Leiden, Netherlands), 1996, Vol. 13, pp. 77-84.

شارون، ام، «پاگرفتن وقف از رمله» عربیکا، لیدن، هلند، س ۱۳، ۱۹۹۶، ص ۷۷-۸۴.

TIBAWI, A.L., The Islamic Pious foundations in Jerusalem: Origins, History, and Usurpation by Israel, London, The Islamic Cultural Centre, 1978, 54+9 p.

تیباوی، ای. ال، بنیادهای خالصانه وقف در اورشلیم: خاستگاهها، تاریخ و غصب توسط اسرائیل، لندن، مرکز فرهنگ اسلامی، ۱۹۷۸، ۹+۵۴ ص.

YAZBAK, Mahmud, "The Waqf as a Tool for Enrichment / Impoverishment: Nablus 1650-1700," in Jean-Paul Pascual and Randi Deguilhem, Poverty and Richness in the Mediterranean Muslim World, Institut de Recherches et d'Etudes sur le Monde Arab et Musulman (Aix-en-Provence / France).

یازباک، محمود، «وقف به منزله ابزار غنابخشیدن: نابلس طی سالهای ۱۶۵۰-۱۷۰۰»، فقر و غنا در دنیای مسلمانان مدیترانه، به کوشش جین پل پاسکوال و رانندی دگولهم، مؤسسه تحقیقات و هنر عربها و مسلمانان، منطقه ایکس ان، فرانسه.

فیلیپین

BASAR, Hasmat (ed.), "Philippines" in Management and Development of Awqaf Properties, Jeddah, IRTI/IDB, 1987, 161 p.

بصر، حشمت (به کوشش)، «فیلیپین»، مدیریت و توسعه دارایی های اوقافی، جده، ۱۹۸۷، ۱۶۱ ص.

روسیه

BASAR, Hasmat (ed.), "Philippines" in Management and Development of Awqaf Properties, Jeddah, IRTI/IDB, 1987, 161 p.

اوتیابای، کریمی، «وضعیت اوقاف در منطقه اورال - اولگا، روسیه، کنوز الوقف فی العالم الاسلامی، به کوشش سید مصطفی مطبوعه چی اصفهانی، قم، ایران، ۲۰۰۲، ج ۵۵، ص ۲۴۹-۲۵۱.

عربستان سعودی

UTYABAY-KERIMI, "The Situation of Waqfs in the Ural-Ulga Region (Russia), in Asfahani, Mustafa, M. (ed.), Kunuz al Waqf fi'l Alam al Islami, Qum (Iran), 2002, Vol. 55, pp. 249-251.

اُچسنوالد، دبلیو. ال، «وقف در دوره جدید: راه آهن حجاز طی سالهای ۱۹۰۰-۱۹۴۸»، مطالعات عربی، کمبریج، انگلستان، س ۳، ۱۹۷۶، ص ۱-۱۲.

